

NAKYLLAR

Arpa ekip, bugdaý orjak bolma.

Alla wagt beripdir , Oňa wagtyň ýokmudy?!

Allaň rahmetini ölçäp bilmersiň, enäniň gadyrny bilip bilmersiň.

Akylly özüni öwmez.

Açlyk jebrin çekmedik, dokluk gadyrn näbilsin.

Ajysy bolmadygyň süýjüsi bolmaz.

Arkalaşan ýow gaýtar .

At alma, eýer al.

Süýji-süýji iýmeniň ajy-ajy gäkiligi bolar.

Ata kesbi ogla halal.

Allahyň saýlan ýerinde ýaramaz ýer bolmaz.

Allahyň öňünde imanyň, milletiň öňünde zähmetiň seniň iň uly güwäňdir.

Alladan gorkan ölümden gorkmaz, ilden çekinen nebisden gorkar.

Alla ýaradandyr – ýaradyjydyr .

Alla bilen adamsyň, il-gün bilen kişisiň.

Alla her kime, her bir jandara rysgal paýlaýar .

A

Alla saňa baýlygy adamlaryň peýdasyna işlet diýip berendir .

Alanyňda – bir eliň bilen al, bereniňde – iki eliň bilen ber .

Aklyň bolmasa, Alladan gorkyny bilmersiň, ynsabyň bolmasa, ili sylamagy bilmersiň.

Akyl we ylym – Alla ýakynlaşmagyň mümkinçiligidir .

Adama ýylgyryp bilmegi, gülüp bilmegi Alla bagyş edendir .

Adam şekilli ýaşamagy zähmet bilme!

Adam – bagdyr , zähmet – bagbandyr .

Adam baýlygyň däl-de, baýlyk adamyň gullugynda bolmalydyr .

Azmak-azaşmakdyr , azaşmak bolsa, ýoldan çykmakdyr .

Allahyň ýaradan bendesi hiç bolmanda sençe-mençe bardyr .

Alla adama akyl beripdir.

Alla bu dünýäni adamzada synag üçin ýaradypdyr .

Alym bolmak aňsat, adam bolmak kyn.

Ata-babalarymyz Alla ynanýardylar .

Abraý isleseň – köp diýme, saglyk isleseň – köp iýme.

Aç başym – dynç gulagym.

Aç galandan, giç gal.

Aç öleniň hem aýry mazary ýok.
Aç ryzkyny kowalar , ýalaňaç öýe girer .
Açda algyň bolmasyn, bege – bergiň.
Açgözüň garny doýsa-da, gözi doýmaz.
Açlyk belasyndan, dokluk belasy ýaman.
Açlyk daşa çeker , ýalaňaçlyk – içe.
Açlyk näme iýdirmez, dokluk näme diýdirmez.
Açlyk ýylynyň arpasy, bugdaýdan belent sarpasy .
Açlyk zaryn çekmedik, dokluk gadyryny nä bilsin.
Açyk gaby it ýalar .
Açyk gapydan it bakar .
Açyk saçak hödür islemez.
Açyk ýaradan är ölmez.
Açylan etek ýapylar , göreniň gözünden gitmez.
Adam – amanat, amaly – baky.
Adam adam bilen, pisse badam bilen.
Adam adama mätäç, bir-ä dokçulykda, bir hem
ýokçulykda.
Adam adama myhman, jan – göwrä.
Adam adamdan gutular, adam pälinden gutulmaz.
Adam alasy içinde, haýwan alasy daşynda.

Adam aňyndan belli, kerwen – jaňyndan.
Adam arasyny dil bozar , dagy-daşy ýel bozar .
Adam arrygy hor bolar , ýer arrygy – şor .
Adam aşda belli, at – daşda.
Adam aýbyny ýer ýaşyr .
Adam bar – gep bar, arpa bar – çöp bar .
Adam bardyr , adamynyň nagşydyr , Adam bardyr
haýwan ondan ýagşydyr .
Adam bilenini okar , towuk görenini çokar .
Adam bir ýaşar , edebi – iki.
Adam dilinden tapar.
Adam dogra ýaman däl, dura ýaman.
Adam edebinden tanalar.
Adam eli hem abat, hem bibat.
Adam görki – akyl, söz görki – nakyl.
Adam göwni gülden näzik.
Adam işden ölmez, iğençden öler.
Adam köki il aşar , arça köki – dag.
Adam namartlasa, aty-da aýagyny ýitirer .
Adamy iş garratmaz, gaýgy-alada garradar .
Adamy ýüreginden daglarlar , haýwany – budundan.

Adamyň eti haram.

Adamyň gahary – ýylanyň zäheri.

Adamyň ýüzüne gara-da, halyny sora.

Adamynyň özüne bakma, sözüne bak.

Ady ilde, orny törde.

Adyl sakçylygy goýun itinden öwren.

Aga bilen ininiň oky-ýaýy başgadyr , Baý öýüniň gyzynyň
sepi-şaýy başgadyr .

Aganyň-ininiň azary bolmaz, Azary bolsa-da, bizary
bolmaz.

Agaç barly bolsa, başy aşak.

Agaç miwesinden belli, adam – hilesinden.

Agaç tutan ýeriňden döwülmez.

Agaç ýamany gazyk bolar , tokmak iýer .

Agaç ýok ýerinde gamyşam agaç.

Agaç ýykylsa, paltaly-da ylgar, paltasyz-da.

Agaryp öňe-de düşme, garalyp soňa-da galma.

Agaryp tenim görnenden, gögerip ýamam görünsin.

Aglamak – gör başynda.

Aglap-aglap pel çeken, gülüp-gülüp suw tutar .

Aglaşmaga öz ýagşy , sylaşmaga ýat ýagşy .

Agsak – ädimsek, sakaw – sözlemsek.

Agsak keyík müñ torsuga ýetdirmez.

Agşam gören tanşyňy ertir görmek gümana.

Agşamlygyny tapan ertirligini gaýgy etmez.

Agşamyň syryny daň biler .

Agyr daş ýerinde ýatar .

Agyr ýüküň azabyny gatyr biler .

Agyрмаýan baş ýassyk islemez.

Agyz – bir , gulak – iki, bir sözläp, diňle iki.

Agyz beripdir , aş-da ýetirer .

Agyz bir bolsa, göwün jem bolar.

Agyz iýse, göz uýalar .

Agyz agyzdan ýelli, gulak gulakdan eşitgir .

Agyzdan çykan başa deger .

Agyzdan çykan söz – atylan ok.

«Agza geldi» diýip, diýiberme, «öňe geldi» diýip,
iýiberme.

Agzy gana degen gurt ol oba ýoda açar .

Agzy gepden boşamaz, sözi söze ogşamaz.

Agzy gyşyk bolsa-da, baý gyzy är dannar .Agzy tagam
tanamaz, han palawyna at dakar .

Agzy ýaman il bular , aýagy ýaman gol bular .

Agzybire T aňry bir , agzalany gaňyrar bir .

Agzybiriň aşy bir .

Agzybirlik aş getirer , agzalalyk – kaş.

Agzyň köpi aşı ýakyn, eliň köpi – işe.

«Ah» diý , «wah» diý , öz gamyňy özüň iý .

Ajal bilen myhman soraman geler .

Ajal geldi jahana, başagyry bahana.

Ajal geler ýorta-ýorta, kime bu gün, kime er te.

Ajal iki gelmez, bir gelende-de gutulyp bolmaz.

Ajal ýetmän jan çykmaz, bahyl baýdan nan çykmaz.

Ajala çäre ýok.

Ajala derman ýok, pakyra – perman.

Ajala doga ýok, akyla – bela.

Ajy bilen süýjüni gören biler , Uzak bilen ýakyny – ýörän.

Ajy günleri süýjä öwürýän – sabyrdyr .

Ajy hem bolsa, çyn söz ýagşy .

Ajy sorag berip, süýji jogaba garaşma.

Ajksaň – çopan ýanyna bar , Suwsasaň – daýhan ýanyna.

Ajysy bolmadygyň, süýjüsi bolmaz.

Ak ekine ýokardan, gök ekine akardan.

Ak gireni bilen aň girmez.

Ak ýüzde gara hal zynatdyr .

Ak zat alnyňa ýagşy .

Akar suw çeşme bolsa, ýatyp içme, Asylzada köpri bolsa,
basyp geçme.

Akjak gan damarda durmaz.

Akmaga ýüz berme, nadana – söz.

Akmaga akyl öwretseň, düýpsüz guýa suw guýan ýaly .

Akmaga dymmaklyk jogap.

Akmaga iş buýursaň, ol saňa akyl berer .

Akmaga syryňy berme.

Akmaga toý kän, utançsyza – hezil.

Akmagyň – dilinde, akyllynyň – elinde.

Akmak başyň külpetini aýaklar çeker .

Akmak bilen gülüşenden, akyllý bilen aglaşan ýagşy .

Akmak dostdan, dana duşman ýagşydyr .

Akmak dünýä ýygnaý , kimiň iýjegini Alla biler .

Akmak sürer dünýäni, akyl onuň haýrany .

Akyl – aýnamaz, altyn – çüýremez.

Akyl – dost, gahar – duşman, soňy – puşman.

Akyl – sözde, mähir – gözde.

Akyl akyldan ötgür .

Akyl akyldan sowaşyk.

Akyl ýigide desmaýa, akylsyzyň ömri zaýa.

Akyldan artyk baýlyk ýok, saglykdan gymmat zat ýok.

Akylla – yşarat, akmaga – kötek. Akylla bir söz besdir ,
akmaga müň söz hebesdir .

Akylly – getirer , akmak – ýitirer .

Akylly gelin öý diker , akmak gelin öý ýykar .

Akylly haýra hemradyr , akmak – şere.

Akylly iş – ganatly guş.

Akylly işi bilen, akmak dişi bilen.

Akylly ogul hem edep, hem talap.

Akylly ogul – hümmetli, akylly gyz – gymmatly.

Akylly ýigit ile ýetirer , akmak ýigit ýoly ýitirer .

Akyllynyň gadyry akmak ýanynda bilner .

Akyllynyň işinden göwnüň söýüner , Akmagyň işinden
pähmiň käýiner .

Akyllynyň öňünden ýöre, akmagyň – yzyndan.

Akylsyz batyrlyk – bagtyňy ýatyrlyk.

Akylsyz baý bolandan, akylly gedaý bol.

Akylsyz ýaş ýok, bahasyz – iş.

Akylsyza akyl bermek hebesdir.

Akyly diňläne berseň ýagşy .

Akyly keltäň – dili uzyn.

Akyly ýoguň ýakyny ýok.

Akylyň bahasy bolmaz, terbiýäniň – çägi.

Akylyň bolsa, akyla eýer , Akylyň bolmasa – nakyla.

Alan aldy, galan galdy .

Alanyňa ýaman diýme, müneniňe – çaman.

Alaryňy bilseň-de, ynsabyňy elden berme.

«Alla, Alla» diýmeseň, işler düzelmez.

Alla keremdir , guýusy tereňdir .

Alla şere meçew berse, bir demde dünýä ýumruldady .

Alla ýalkasa ýaş berer , bendesi ýalkasa – aş.

Allahy tanamadyk bendesini tanamaz.

Allahyň bermedigini bendesi berip bilmez.

Almany çöle ek, armydy – baýra.

Almaz kül içinde-de görner.

Alňasalan işe şeýtan garyşar .

Alnyňdan akan suwuň gadyry ýok.

Alty aga birigip, ata bolmaz, ýedi ýeňňe birigip – ene.

Alty dänede gysmasaň, altмыш dänede gysdyrmaz.

Altyn alma, alkyş al.

Altyn arzysyz galmaz.

Altyn başym dek bolsa, dana başym dik bolar.

Altyn çykan ýerinde gymmat.

Altyn gapylynyň agaç gapyla dilegi düşer .

Altyn görüp azma, kümüş görüp gyzma.

Altyn kiçi hem bolsa, bahasy gymmat.

Altyn otda bilner , adam – zähmetde.

Altyn saklan aç ölmez.

Altyn ýerde ýatmaz, ýagşylyk – ýolda.

Altyn-kümüşiň könesi bolmaz, Ata-enäniň bahasy .

Alynça – şirin-şeker , alansoň – eşek deper .

Alynjak gyz Aý görner .

Aman nyşany – iman.

Aňlamaz adamdan daş gowy.

Aňly adam – aňlar , aňsyz adam – geňlär .

Arabada oturan gözli bolsa, kör aty hem dogry äkidip biler .

Araça taýak deger .

Arkalaşan dag aşar.

Arkalaşan ýow gaýtarar .

Arkaly atyň arkasyndan müň at suw içer.
Arpa çörekden nan bolmaz, amanatdan – don.
Arpa gylçyk – aş eken, altyn-kümüş – daş eken.
Arpa nany besdir , tapsaň damaga.
Alanyňa begenip, bereniňe gynanma.
Arykdan ätle, yzyňy ýatla.
Aş tagamyn dadan biler, ýol agramyn – äden.
Aşa ýaman bolma, asarlar , Aşa ýuwaş bolma, basarlar .
Aşy ajygana ber , gyzy – aşygyna.
Aşym az bolsa-da, çanagym giň bolsun.
Aşyny aýan aş aýeter , donuny aýan – toýa.
At alma – eýer al, aýal alma – hossar al, ýer alma – goňşy al.
At alsaň – ýorga bilen ýöriş al, Aýal alsaň – akyl bilen huş al.
At aýagyna nal ursañ, eşek aýagyny galdyrar .
At bilen ýola çykan eşegiň waý halyna.
At güýji arpada.
At tapýançaň, eşek sakla, düýe tapýançaň – köşek.
A:t ýagşy , dünýä gelen zat ýagşy , Gadyr bilmez gardaşdan, gadyr bilen ýat ýagşy .
«At ýok» diýip, sygra eýer salynmaz.

Ata barka ogul ýaş, aga barka – ini.
Ata bolmadyk ata gadyryny bilmez.
Ata-enäniň dogasy oda-suwa batyrmaz.
Ata – gamçy , eşege – taýak.
Ata müneňde Allahy , atdan düşen de aty unutma.
Ata – ot, ite – et.
Ata sözi hikmet , ene sözi rehmet.
Atadan galan malda gadyr ýok.
Atalar sözi – akylyň gözi.
Atalar sözi – hikmet.
Atanyň açan ýoly bar , enäniň biçen dony bar .
Atanyň ojagy gymmat, enäniň – gujagy .
Ataň barka, dost gazan, atyň barka ýol.
Ataň bilen öwünme, eneň bilen söýünme.
Ataň ýagysyny dost tutunma.
Ataňa görkezeniňi ogluňdan görersiň.
Atlynyň pyýadadan nä habary .
Aty at edýänçä, eýesi it bolar .
Aty atasy bilen tanadarlar , gatyry – enesi bile.
Aty ot bilen tut, guşy — et bilen.
Aty ýaryş öldir , äri — namys.

Atyň ýaman bolsa armanyň gider , A ýalyň ýaman bolsa –
myhmanyň.

Atynyň kemini bilmedik, ýolda pyýada galar .

Aýal bar – ezýet, aýal bar – lezzet.

Aýal bar – öý diker , aýal bar – öý ýykar .

Aýbyny ýaşyran aýňalmaz.

Aýda-ýylda bir namaz, ony-da şeýtan bozar .

Aýdylan söz atylan ok

Aýrylmaz goňşyňa unutgysyz söz aýtma.

Aýtsaň gep bolar , aýtmasaň – dert.

Aýypyz adam bolmaz.

Az bolsa ýeter , köp bolsa gider .

Az bolsun, uz bolsun.

Az gürle, uz gürle.

Az iýen – arassa, köp – iýen hassa.

Az iýen tebip gözlemez.

Azaby – öňde, rehneti – soňda.

Azajyk derdi aş basar , agyr derdi – iş.

Azajyk sözliniň göwni rahat bolar .

Azaşan yzyny tapsa ýagşy .

Azaşanyň aýby ýok, gaýdyp yzyny tapansoň, Açylanyň
aýby ýok, özi bilip ýapansoň.

Az-azdan işleseň – ussa bolarsyň, işlemeseň – hassa.

Azdyrmasyň, azana duçar etmesin.

Baýlykdan gymmatly saglyk, saglykdan gymmatly iman.

Başa bela dilden geler .

Baý bolmak haýyrdyr — Alla üçin harçlasaň.

Bar-bar işden bar , işlemedik nana zar .

Baş bolmasa, göwre läş.

Batyr ýarasyz bolmaz..

Bu günki işiňi ertä goýma, galan işe gar ýagar .

Bag – barsyz bolmaz, at – timarsyz.

Bag – ekeniňki, ýap – çekeniňki.

Ýagşy atyň belli baýragy bolmaz.

Bagtly sähet gözlemez.

Bagtlyny yzlama, bagt ýoluny yzla.

Bahardaky hereket, güýzki – bereket.

Bahyl baryny bermez, ýok garap durmaz.

Bahyldan daş sorandan, jomartdan aş sora.

Bahyldan gyşyň günü garam dileme.

Bahyldan pul almak – petirden gyl almak.

Bahyly sahylygyň bilen uýalt.

Bahylyň bagy gögermez, gögerse-de miwe bermez.

Bahylyň jaýy jähennem, sahylyň jaýy jennet.

Bal bar ýerde siňegem bolar .

Bal diýmek bilen agyz süýjemez.

Bal gadyryny bakgal biler , zer gadyryny – zergär .

Bal süýji, baldan-da bala.

Bal tutan barmagyny ýalar .

«Bar» diýip aşma, «ýok» diýip çaşma.

Bar ýerinde bal arzan, ýok ýerinde duz gymmat.

B

Barara gapysy ýok, ýapynara – ýapysy .

Bar-bar işden bar , işlemedik nana zar .

Barjak ýeriňe kesek atma, çykan gapyňy batly ýapma.

Barly ajyganda iýer , garyp – tapanda.

Barly bolup, baýlygňa guwanma, Garyp bolup, garyplygňa uýalma.

«Barly men» diýip buýsanma, «Ýoksuz men» diýip kemsinme.

Barlykda «dok» diýme, ýoklukda «ýok» diýme.

Barlykda abatlyk bar , ýoklukda — takat.

Barmak bilen çözüljek düwüne agyz urma.

Barýan gapyň müň bolsa-da, ýatjak gapyň bir bolsun.

Baryna bazar et, ýoguna — sabyr .

Bary bile bazar eýle.

Baş bolmasa, göwre läş.

Başa bela iki barmak dilden geler.

Başarmajak işiňe ýapyşma.

Başda beýni bolmasa, selle neýlesin.

Başy gaharlynyň aklyly dabanyňyň astynda.

Batyr ölse ady galar , baý ölse — zady .

Batyr söweşde belli, ýüwrük — ýaryşda.

Batyry batyr eden gylyç bilen bilegi, Ýamany ýaman eden gara ýürek dilegi.

Baý gyzyny alma, Hudaý ýazmasa, Han gyzyny alma, päliň azmasa.

Baý malyny bahyl gysganar .

Baýlygyň enesi — ýer , atasy — zähmet.

Baýlyk malyň köplüginde däl, göwnüň doklugynda.

Baýlyk myrat däl, garyplyk — uýat .

Baýy mal basar , garyby — gam.

Baýyň sahylygy elinde, garybyň sahylygy dilinde.

Bazar görki – bakgal, ýigit görki – sakgal.
Bedasylla jepa çekme, gury ýere tohum sepme.
Beden agyrsa, jan syzar .
Beden azabyndan, wyždan azaby agyr .
Bekli gapyny sabyr açar .
Bela görnüp gelmez, kasas kyýamata galmaz.
Bela bendä barmaz, bende
Bendä gaçsaň – tutularsyň, Hudaýa gaçsaň – gutularsyň..
Bendäm bendäme sebäp, Men ikisinede sebäp.
Bende sylasa aş berer , Hudaý sylasa – ýaş.
Beren – alar , eken – orar .
Bergini beren ýeňer , ýoly – ýörän.
Bermejegi berip utandyr .
Bäş barmagyň bäsisi deň däl.
Bidöwlete bir gün sähet, iş etjege her gün sähet.
Bijeli oylan aglamaz.
Bikärden T aňry bazar .
Bilbile altyn ketek-de zyndandyr .
Bilelikde çekilen dert ýeňil.
Bilim bilen hikmet – altyndan gymmat.
Bilmedigini soran – alym, soramadyk özüne – zalym.

Bilmen — müň belany başdan sowar.
Bilmeseň bir aýyp, bilip amal etmeseň, iki aýyp.
Bilmez tebip jan alar .
Bilmezlik bela däl, bilesi gelmezlik – bela.
Bilseň bileniňi et, bilmeseň, bilýäniňkini et.
Binamysa günde baýram, günde toý .
Bir adamyň gözi ýaman, bir adamyň – sözi.
Bir agaçdan tokaý bolmaz, bir gülden – bahar .
Bir ajy doýurmak – bir hajyň sogaby .
Bir başym bar , müň – işim.
Bir batman altynyň bolandan, bir daban ýeriň bolsun.
Bir doýmak – çala baýamak.
Bir elde iki garpyz tutdurmaz.
Bir eli bilen eken, iki eli bilen orar .
Bir gapsaň-da, ýag gap.
Bir gapy ýapyk bolsa-da, ýüz gapy açyk.
Bir garybyň köňlüni «Hoş geldiň!» awlar .
Bir göreniňi öwme-de, syndyrma-da.
Bir goýundan ak-da dogar , gara-da.
Bir günlük ýola çyksaň, üç günlük azyk al.
Bir kesbi bolan hor bolmaz.

Bir nahal ekseň, ýaşyň baky .

Bir – okana, bir – dokana.

Bir okda iki towşan urdurmaz.

Bir sözle, iki diňle.

Bir ýagşylyk müň belany gaýtarar .

Bir ýazykdan är ölmez.

Bir ýere köp barsaň, gadyryň az bolar .

Bir ýigidiň dag ýaly maly bolsa hem, nesibesinden artyk iýip bilmez.

Bir zerräniň gadyryny bilmedik, müň zerräniň gadyryny bilmez.

Bite gahar edip, ýorganyňy oda berme.

Bizi çakmadyk ýylan ýüz ýaşasyn.

Boljak bilen öljege çäre tapylmaz.

Boýy bir garyş, dili iki garyş.

Bu gün göreniň ertir ýok.

Bu günki işiňi ertä goýma.

Bu günki gep – ertirki günüň ýassygy .

Bu günüň ertesi bar .

Bugdaýy Hakdan dile.

Çyn egrilsede döwülmez, ýalan egrilse hiç bolar .

Çaga eziz, edebi ondanam eziz.

Çaga iş buýur , yzyndan özüň ýüwür .

Çagany – ýaşdan, edebi – başdan.

Çagyrylan myhman – gadyrdan.

Çagyrylan ýere bar irinme, çagyrylmadyk ýerde görünme.

Çagyrylan ýeriň daşy ýok.

Çakmak çaksaň, ot ýanar , yhlasa kuwwat gonar .

Çakylyksyz toýa barma, hödürsiz tagam iýme.

Çakyny bilmesen, balam zähere döner .

Çala eşiden çatma ýykar, öte eşiden – öý .

Çala molla – din zyýany , ýaman aýal – öý zyýany .

Çalt ýörese towsak diýer , assa ýörese – agsak.

Çapyp barýan atyň ýüzüne urma.

Çatyk öküziň arasyna düşme.

Çekmeseň jepa, sürmersiň sapa.

Çeksen zähmet – ýagar rehnet.

Çemçe bilen aş berip, sapy bilen göz çykarma.

Ç

Çemçeläp ýygnanyňy , çanaklap dökme.

Çeýnemesen, nanam geçmez.

Çäresiz derde lukman neýlesin.

Çopan taýagy bir goýun üçin hem göterer , müň goýun üçin hem.

Çölde suwsuzlyk jebrini çekmedik, öýde gyzgyn nanyň gadryny bilmez.

Çüýrük merdiwan bilen tama çykylmaz.

Çybygy ölkä бүк, demri – gyzanda.

Çybygy wagtynda бүkmeseň, ulalansoň бүkdürmez.

Çykdayjy çykman, girdeji girmez.

Çykmadyk janda umyt bar.

Çyn ýagşynyň gahary bar , ýamany ýok.

Çyny ýalana dolama, duryny laýa bulama.

Daşyny göreniň bilen içini bilmersiň.

Dogra dogry diýmeseň, öz gamyny iýmeseň, din işini tutmasaň günäler bor günäler .

Daşyndan seretseň sadadyr sada, dini saklajaklar edil şolarda.

Dilegiňi bitirýän Hudaý , nämä başgany çagyryaň?!

Dogry pikir — ýagşy niýet birikse, altyn-kümüş deýin bahasy bolar .

Dil hem bela, hem gala.

Dagy-daşy ýel bozar , adam arasyny — söz.

Dul gözi bilen aýal alma, pyýada gözi bilen — at.

Daga çyksaň hem, dabanyňy gözläp gez.

Dag başy dumansyz bolmaz, är başy – hyýalsyz.

Dag näçe beýigem bolsa, il üstünden ýol salar .

Daga çyksaň hem, dabanyňy gözläp gez.

Daglar başy garly-da bolar, garsyz-da bolar , Ýigit jany sag bolsa, barly-da bolar , barsyz-da.

Dagy beýik diýme, yhlas etseň çykarsyň, Duşmany güýçli diýme, gaýrat etseň ýykarsyň.

Dagy-daşy ýel bozar , adam arasyny – dil.

Damja suwdan tal çykar.

Dannan gyz ärsiz galar.

Daş – degene belli, ýol – ýöräne.

Daş bilen urany – aş bilen ur .

Daşa ýagmyr ýagsa-da, ot bitmez.

Daşy – jäjek, içi – möjek.

D

Datsyz nahara duz kär etmez.

Dawagäriň aýal bolmasyn.

Dawasyny bilmez, şaýat agtarar .

Daýhan ekini söýer , ekin – salkyny .

Daýhandan hereket – ýerden bereket.

Dek adam dynç uklar.

Dek gezen dok gezer , telek gezen taýak iýer .

Dek kişi däli bolmaz.

Deňizde balyk söwdasy bolmaz.

Depegenden daşyrak.

Der astynda dert galmaz.

Der dökseň, dür döküler.

Derdi bolan derman arar .

Derdi çeken biler .

Derdiňi dert bilene sözle.

Dert beren Alla, dermanyny-da berer .

Dert ýamany – sanjy , gep ýamany – ynjy .

Dertli diýegen bolar , gamly – ýatagan.

Dälä ýel ber , eline pil ber .

Däliniň gazanany bezenenine ýetmez.

Didara doýma ýok, mähre – ganma.

Dil – bela, diş – gala.

Dil – gybatda, gulak – tamda.

Dil – gylyçdan ýiti.

Dil bar – düzer , dil bar – bozar .

Dil bir süňksiz et, ýagşyny hem diýer , ýamany – hem.

Dil görki – söz, ýüz görki – göz.

Dilden gelen elden gelmez.

Dile diş gala, göze – gaş.

Dili kelte – salamat, dili uzyn – melamat.

Dili ýamanyň, günü-de ýaman.

Dilini saklan başyny gutarar .

Diş agyrydan adam ölmez, soramaga hiç kim gelmez.

Dogan dogana – galadyr, gadyryny bilmese – beladyr .

Dogry agaç ýerde ýatmaz.

Dogry dost kinesiz bolar , bolşuňy ýüzüňe diýer .

Dogry giden dolanar .

Dogry söz – ajy bolar .

Dogra dogry diýmeseň, mamlany nätjek.

Dogry söz – daşy deşer .

Dogry sözliň dosty ýok.

Dogryňy aýt, rahat ýat.

Dok çaykanman, aç doýmaz!

Dokluk belasyndan Allaň özi gorasyn.

Dokmany dokana ber.

Dokuň açdan habary ýok.

Dökün bolmasa, ekin bolmaz.

Dokuz at bir gazyga baglanmaz.

Dokuz aýal oturar , dograna agram düşer .

Don biçerler ýeňli-ýanly , dost tutarlar öňli-soňly .

Doňuz kowalasa – inişe gaç, düýe kowalasa – kötele,
ýylan kowalasa – ýanbaşlap.

Dostuň dost bolsun, hasabyň – dürs.

Dostuňa syryňy berme, onuňam özge dosty bar .

Dostuňy saklama – nepden galmasyn, Duşmanyň saklama
– syryň bilmesin.

Döwletlilik – agzybirlik, bidöwletlik – agzalalyk.

Döwük çemçe aş döker .

Döwük gapda suw durmaz.

Durna – gökde, duzak – ýerde.

Duşman näme diýmez, düýşe näme girmez.

Duşman seni tanamanka, sen duşmany tana.

Duşmana ölüm dileýänçäň, özüňe ömür dile.

Duşmandan aman diläniňden, Alladan iman dile.

Duşmanyň gülenine ynanma.

Dünýä bir merduwandyr , biri müner , biri düşer .

Dünýä maly dünýäde galar .

Dünýäni tutan ýok, açlykdan – ölen.

Düýe ýaly boýuň bolandan, düwme ýaly aklyň bolsun.
Düýpsüz çelege suw guýma.
Düz ýoldan giden ýorulmaz.
E
Erbet endikler aňsat, gowy endikler kyn.
Ertiriň gamyny şu gün iý .
Etmejek adam baha gözlär .
Ekene bar , ekmedige ýok.
Eken orar , dokan geýer .
Egri azar , dogry ozar .
Ene – mukaddeslikdir .
Ene gargyşyna galmak – ýowuz bela.
Ene-ataňa dirikä-de, ýogalandan soň hem hyzmat
etmekden irinme!
«Et!» diýme, özüň edip görkez! «Etme!» diýme, özüň
etmekden saklan!
Edebi kimden öwrendiň, biýedepden.
Edebiň ýagşysy salam bereni, Ýakynlyk ýagşysy baryp-
geleni.
Edeni bergi, göreni görgi.
Edeniň alnyňa geler .
Edep başy — dil.

Edepli ile ýarar .

Egilmez agajy egjek bolma.

Eglenenden tama et.

Egri – azar , dogry – ozar .

Eken harman eder , ekmedik – arman.

Ekende ekmedik, oranda aglar .

Ekilmedik ýerde gögerme.

Ekin ekip çil çekmedik, nanyň gadyryny näbilsin.

Eklenjiň yzyndan diňe halallyk ýeter .

Ekseň – orarsyň, berseň – alarsyň.

El degmese, elli ýyl ýatar .

El – elden üstün.

El ele bakar , şerigat – dile.

El eli ýuwar , iki el birigip – ýüzi.

El görenine amal eder .

El görki – hünär .

El hümmeti bile, guş – ganaty.

El hünäri il gezer .

Eli bilen eden egni bilen çeker .

Eli işläniň, agzy dişlär .

Eliňden erkiňi aldyрма, ýüzüňden – görküňi.

Ene eli – em, dili – melhem.

Ene gezer , gyz gezer , garyp öýün kim düzer .

Ene sözüni ýaşlykda tut, ata sözüni – başlykda.

Eneçe gyz dogmaz, ataça – ogul.

Eneden hiç kim köýnekli dogmandyr .

Enesi öwen gyzdan gaç, ýeňňesi öwene gujak aç.

Ermek etseň birlik et, bir Allaha gulluk et.

Ertir naharyňy ataň bolsa-da berme, Günor ta naharyňy
dostuň bilen iý , Agşam naharyňy
duşmanyňa ber .

Eşegi ýüke çek, eşek etmese, ýüki – eşege.

Eşek – işlär , at – iýer .

Eşiden deň bolmaz, gören göz bilen.

Eşitmez diýip gybat etme, bilmez diýip – ogurlyk.

Etekde ýerim bar diýme, çölde – malym.

Etseň kine – ýetirer kyna.

Eýesi söýen maly alma, enesi söýen – gyzy .

Eýesini sylasaň, itini urma.

Ezilen ýagyşdan gorkmaz.

Ädikçiniň ädigi bitmez.

Ähli weli birigip pygamber bolmaz, gabyrda ybadat.

Ädim-ädimden ýol bolar .

Är dogan ýerini küýsär , it – doýan ýerini.

Är dogra – ýol dogra.

Är dogulsa ilň bagty, ýagyş ýagsa – ýeriň.

Är gadyryny är biler , zer gadyryny – zergär .

Är gezse ryzky açylar , aýal gezse – aýyby .

Är hereketi – ýer bereketi.

Är toplar – aýal saklar .

Är ýagşysy ile geňeşer , aýal ýagşysy – äre.

Är ýigit il aýbyny açmaz.

Ärde gaýrat bolsa, işi kyn bolmaz.

Ätiýaç ýigidiň ýaraşygy .

Ä

Ätiýaçly ogluň enesi aglamaz.

Äwmek – şeýtandan, sabyr – Rahmandan.

Gaçan gutular , duran tutular .

Günälikäm toba etdim, günälerimi bilmesem hem.

Gama düşýänçäň ugrunda işle, kapyr bolmaz ýaly iman eýerle.

Gylyç ýarasy biter , dil ýarasy bitmez.

Guş burunsyz dogmaz, çaga — rysgalsyz.

Garaňkyda ýöreseň бүдүрәrsiň.

Giç ýat-da ir tur , alty pişegi ar tyk ur .

Gaharyň aňy bolmaz.

Gurt agzasaň, gur t geler .

Gazana ýanaşsaň, garasy ýokar , ýamana ýanaşsaň — belasy .

Gaty görseň, gaty ýerde otur .

Garyp adam ýamanar , ýamanar-da guwanar .

Gürrüň süýji, samança ýok güýji.

Gorkana goşa görner.

Gaçany kowmazlar, ýykylany urmazlar .

Gahar – garradar , gülki – ýigdelder .

Gahar – şeytan.

Gahar öňden ýörär , akyl – yzdan.

Gaharjaň tiz garrar .

Gaharyň emi sabyr .

Gaharyny ýuwdan batyr .

Galan işe gar ýagar .

Gallam bar – tyllam bar.

Gamşy gowşak tutsaň, el gyýar .

Ganjyk guýrugyny bulamasa, köpek yzyna eýermez.

Gara görmän, it üýrmez.

Gara keçe ak bolmaz, köne duşman – dost.

Garaşanyň wagty ötmez, howluganyň işi bitmez.

Garny – dok, gözi – aç.

Garyplyk öldürmez, öldürmese-de güldürmez.

Gaty agajy ýumşak gurçuk iýer .

G

Gawunyň – agyry , garpyzyň – ýeňili.

Gawunyňky ýüz gün, ýüz günden soň üzgün.

Gaýa başynda gezen bir gün taýar .

Gaýdan döwlet bilen ürken düýäň öňünde duran özüň bolma.

Gazabyň gaty ýere!

Gazan garasy gider , namys garasy gitmez.

Gazana ýanaşsaň, garasy ýokar , ýamana ýanaşsaň – belasy .

Gahar gelende, akyl gider.

Geçi ýüwrüp, keýik bolmaz.

Gelen geçer , gonan göçer .

Gelene hoş geldiň, gidene hoş bargaý diýerler .

Gelinden gyz bolmaz, giýewiden – ogul.

Gelmek – myhmandan, ugratmak – öý eýesinden.

«Gelnim bar» diýip baýrynma, iş buýursa irinme.

Gelniň ýaman bolsa ogluňdan gör , giýewiň ýaman bolsa – gyzyňdan.

Gelniňe gargasaň ogluňa deger , giýewiňe gargasaň – gyzyňa.

Geňeşene giň dünýä, dalaşana dar dünýä.

Geňeşli don gysga bolmaz.

Geňeşli salamat bolar.

Geňeşli ýerde kemlik ýok, geňeşsiz ýerde – deňlik.

Geňeşsiz – iş, lezzetsiz – aş.

Geňeşsiz işiň puşmany köp.

Gepi köpüň uýady az.

Gepiň azy ýagşy , aşyň — duzy .

Gepleseň, gep tükenmez, gazsaň – gum.

Gerekli daşyň agramy ýok.

Geými täzelikde aýa, abraýyňy – ýaşlykda.

Gezegen gyzdand gelin bolmaz.

Gezmek – ömürden, ýatmak – ölümden.

Gidene – ýol, galana – ýurt.

Gije oda gitme, gündiz tüssä.

Giň bolan giň ýaşar , il bilen deň ýaşar .

Giň könelip ýyrtylar , dar – sozulyp.

Gireňde gapydan girip, çykaňda penjireden gitme.

Girme kişi bagyna, girseň girer bagyňa.

Girmezden çykmaňyňy oýlan.

Goç goýberiljek guza pyçak görkezme.

Goç hem bolsaň, dag süsme.

Goç ýigidiň ýagşysy köp diňlär , az sözlär .

Goňşy goňşudan giç ýatyp, ir turmany öwrener .

Goňşy öýe kesek atma.

Goňşy towugy göze gaz bolup görner .

Goňşy töwüri rysgalyňy artdyrar .

Goňşyň gowy bolsa, kel gyzyň äre gider , Goňşyň ýaman bolsa, gül gyzyň göre gider .

Goňşyňy goňşudan sora, ýamany – ýagşydan.

Gorkana goşa görner.

Goşa gylyç bir gyna sygmaz.

Gotur elden ýokar , bela – dilden.

Gotur goluňda bolmasyn, ýaman – ýanyňda.

«Gowy görýär» diýip baryberme, «berýär eken» diýip alyberme.

Gowyny ýada berme – haýypdyr , ýaramaza-da berme – aýypdyr .

Goýun bakan çöl tanar , ylym okan ýol tanar .

Goýun başly , gur t dişli.

Guda bolynçaň syna, bolandan soň syla.

Gyzyň gözelligi göz bile gaşda, ýigdiň gözelligi akylda-huşda.

Gyzlykda gyzyl gyz, nädip ýaman aýal bolduň.

Gyzda – haýa, gelinde – şerim.

Gyza altyn tagt dileme, barmak boýda bagt dile.

Gyz çykaran baýamaz, gelin edinen dagamaz.

Gyşyň gary – ýaza däri.

Gyş geýjegiňi tomus taýýarla, tomus geýjegiňi – gyş.

Gyş gamyny ýaz iý , ýaz bolmasa – güýz.

Gyrmyldan gyr aşar, ýörmelän ýer deşer .

Gymmatyň hikmeti bar, arzanyň – minneti.

Gylygyny bilmeýän atyň syrtyndan ötme.

Gylygyndan söýdüren gyz – gyzyldan.

Gylyç öz gynyny kesmez.

Gybat duşman artdyr , zähmet – dost.

Güýji ýetmez, görgä galar .

Güýjüň ýetmeýän daşa el urma – zora düşersiň.
Gyza – çümmük, hamyra – ýumruk.
Hudaý berenine şükür et, bermedigine sabyr et.
Hudaýyň hökümini inkär eden kapyr .
Haja gitmän haj borjuňdan aýrylmaz.
Halal harama zar däl.
Halkda şirk bolsa, Detjal gerek däl.
Horaz gygyrdy perişde geldi; eşek aňňyrdy şeýtan geldi.
Hemme ýerde horazyň sesi bir .
Her kim öz ekenini orar .
Hiçden giç ýagşy .
Haýyr işi jäht tut.
Her işiň haýry ýagşydyr .
Hudaýa ynan, biliňi berk guşa.
Hasaply dost uzak gider.
Hereketde — bereket.
Habar okdan tiz gider .
Hak bendesi haka çapar, ýaman öz pälinden tapar .
Hak ýakan çyrasyny hiç kim söndüre bilmez.
Hakdan gelse gelsin, nähakdan gelmesin.
Haky aýtsaň urarlar , hoşamaty söýerler .

Hakykat – altyndan gymmat.

Hakykat egiler, töhmet döwüler .

Hakykat ýerinde karar tapar .

Hakykaty tyg kesmez.

Hakykatyň güwäsi özünde.

Hakyky zehin iki daşyň arasynda galsa-da syzylyp çykar .

Hakyň halaty bar.

Halal işle, haýyr tap.

Halal zähmet – baky döwlet.

Halala hasap bar, harama – azap.

Halamarsyň towyny , tapmarsyň ondan gowyny .

Halky ýersiz goýma, hor bolarsyň, Gatygy ýersiz dökme,
zar bolarsyň.

Haly bardan han bolmaz, mekrudan – halal.

Han azsa, iline deger, aýal azsa – ärine.

H

Haram keýpiň azaby bar .

Haram laýa gider , laý – zaýa.

Haram malyň berekedi bolmaz.

Haram sözler dilinde, yslam durmaz ilinde.

Haramdan gelen harama gider .

Haramzada ara bozar , halalzada ara düzer .

Hasaby päk bolanyň ýüzi ak bolar .

Hasaply dost uzak gider.

Hassa özüne tebip.

Hassasy gutuljak bolsa, tebibi dogry geler .

Haşal ot ýeri azdyrar , ýaltalyk – äri.

Hat okan hat biler, hat bilensoň, hak biler .

Hatyn kişi duzdan agyr .

Haýyr – bereket, nur – rahmet.

Haýyr işi goýsaň şere döner , şer işi goýsaň – haýra.

Haýyr işi Hudaýam goldarmyş.

Haýyrly işe jarçy bolsaň gynanma.

Haýyrly işiň giji bolmaz.

Her derdiň bir dermany bar .

Her iş öz ussasyň elinde aňsat.

Her işiň haýry ýagşydyr .

Her kim eder özüne eder .

Her kim öz pälinden tapar .

Her zadyň öz wagty bar .

Horaz hemme ýerde bir gygyrar .

Hormat etseň, hormat görersiň.

Hoş söz gahary ýeňer .

Howlugan bir işlejegini iki işlär.

Hödürsiz tagam iýme, idegsiz toýa barma.

Hudaýdan düýe ýaly dile, dary ýaly berse-de alaý .

Hudaýsyz çöp başy gymyldamaz.

Hudaýyň söýenini, bendesi söýer .

Hünärli är hor bolmaz, dost-duşmana zar bolmaz.

I

Imanyň bahasyny ölçäp bolmaz.

Ir turan işinden dynar .

It öýkelese, eýesi duýmaz, pişik öýkelese — bibisi.

Imansyz öli ýaly , gahar şeýtan.

Iliň haky — belañ boky .

Iç belasy – agyzdan.

Içde gujur bolmasa, ýigrimi baş ýaş neýlesin.

Içim özümi ýakýar , daşym – halky .

Içýag gaçagan bolar , işýakmaz – ýatagan.

Iki at depişer , arasynda eşek öler .

Iki diňle, bir sözle.

Iki el bir baş üçin.

Iki garpyz bir elde tutdurmaz.

İki ýakyn uruşsa, özgelere iým bolar .

İki ýarty – bir bitin.

İl agzyny ýygyp bolmaz, çelek agzyny – bogup.

İlden tama edeniň bilen ryzk açylmaz.

İliň bereni – dadymlyk, Hudaýyň bereni – doýumlyk.

İlki iş, soň iýmiş.

İlki öýüň içi, soň daşy .

İlki özüňi düzet, soň ile at dak.

İr ekenler – harmanda, giç ekenler – armanda.

İr gelen sakada oturur , giç gelen – ýakada.

İr turan işinden dynar .

İr turan ökünmez.

İr turana iki paý .

İsrip – haram.

İş akylly tapar , akyl – işi.

İş aşa çeker , ýaltalyk – başa.

İş gamyny säher iý , gysş gamyny – bahar .

İşe başlamankaň, soňuny oýlan.

İşi akyl bile tut, zehin bile gutar .

İşi balarysyndan öwren, agzybirligi – goýun sürüsinden.

İşi owal başlama, başladyňmy , taşlama.

Işigiňden akýan suwuň gadyry ýok.
Işik açyk bolsa-da, sorap gir .
Işiň gowşak ýerinden oslanmadyk iş çykar .
Işiň janyny işläň alar .
Işiň özi bir şaýylyk, galmagaly müň tümenlik.
Işläne – bar , işlemedik – nana zar .
Işläp adam ölmez, ýortup – it.
Işlemedik – dişlemez.
Işlemedik ölmez, ölmese-de gülmez.
Işleýän demir pos bilmez.
Işsiz gelip, işleýäniň işini galdyrar .
Işsizlikden ýaman zat ýok.
It burnundan üşär .
It üýrer , kerwen geçer.
Iti gapmaz diýme, aty – depmez.
Itiň zyndan bar , atyň – öňünden.
Iýeniň – az, saglygyň – saz.
Iýýäniň ýaman bolsa-da, diýýäniň ýaman bolmasyn.
Kapyr jennete girmez, perişde dogzaha.
Kapyrlyk belasyndan Hudaý saklasyn!
Könesi bolmadygyň täzesi bolmaz.

Kanagat baý eýläär , nebis har eýläär .

Kanagata – bereket.

Kelle bolsa, selle tapylar .

Kelle diňe telpek geýmek üçin däl.

Kesekiniň eli bilen ot gorsama.

Kemsiz ýoldaş gözleseň, ýoldaşsyz galarsyň.

Keýik kowalan güle batar , doňuz kowalan – batga.

Kiçi ýüke düýe-de tiz çöker .

Kiçijik daş baş ýarar .

Kiçisi bolmadygyň, ulusy bolmaz.

Kim köp ant içse, soňy ýalana ýazar .

Kime ýagşylyk edýäniňi bilip et.

Kimiň kimdigi, başyňa iş düşende bilner.

Kiri kir açar , kinäni – söz.

K

Kişi maslahatyna çakylyksyz barma.

Kişiniň özüne garama, sözüne gara.

Kişiniň palawyndan, öz çorbaň ýagşy .

Kitapsyz okalmaz, merdiwansyz çykylmaz.

Kowsaň öňüne seret, gaçsaň – yzyňa.

Köl balygy – il baýlygy .

Kölegesinde oturjak agajyň şahasyny döwme.

Kömekleşen ýow gaýtarar .

Köne dost – eýerli at.

Köne saman agtarma.

Könesi bolmadygyň, täzesi bolmaz.

Könesini harlan hor bolar .

Köp bil, az sözle.

Köp damjadan köl bolar .

Köp geplän köp ýalňyşar .

Köp gulan bir agsagyny bildirmez.

Köp gülen, bir aglar .

Köp iýseň bal hem ajy deger .

Köp söz seni il içinde har eder .

Köp sözden kümüş önse, az sözden altyn öner .

Köp sözüň azy ýagşy , az sözüň – uzy .

Köp sözüň soňy – utanç.

Köp üçin aglasaň, gözden galarsyň.

Köp ýatan myhman özüni ýigrendirer .

Köpe çapan azdan galar .

Köpi gidip, azy galan.

Körüň ätlän ýeri çukur .

Jennete girjek kişi uly günä etmezmiş, uly günä etsede
kapyr bolup ölmezmiş.

Jähenname giden özüne ýoldaş agtarar .

Jähenname giden özüne ýoldaş agtarar .

Jahylyň ybadatyndan alymyň ukusy gowy.

Jalada galan ýagyşdan gorkmaz.

Jan bar – gam bar , bigam kim bar?

J

Jan bar ýerde kaza bar .

Jan beren T aňry nan hem berer .

Jan berene jaý ber .

Jany agyranyň gamy bar , biçäräniň kimi bar .

Jany agyrmadygyň Hudaý bilen ne işi bar .

Jemala bakma, kemala bak.

Jepakeşiň nany şirin, jany gaty , Ý altanyň jany şirin, nany
gaty.

Jepasyny çeken wepasyny görer .

Jomart aşda belli, batyr – söweşde.

Jöwzada ýygnan, saýada iýer .

Laçyn bilen düýe awlanmaz.

Lagnat şeýtana ýaraşar , rehmet – Subhana.

Lälik çaga täze eşige begener , ýetim çaga garnynyň –
doýanyňa.

Mert özünden görer , namar t — ýoldaşyndan.

Muhammed ýoluna sünnet diýerler , gadry bilinmese
wah diýerler .

Maslyk haram, balyk halal.

Meslik ýykar.

Mal ber, mülk al.

Mal eýesiniň gözünden suw ißer .

Malsyz öý bolar , nansyz öý bolmaz.

Maly gazanan baksyn, oduny ýygan ýaksyn.

Maly paýlasaň dagar , ylmy paýlasaň gögerer .

Maly giden garyp däl, abraýy giden garyp.

Maly ýok diýip, dostdan dönme.

Malym gitse gitsin, pälim gitmesin.

Maslahat bilen atylan daş uzak gider.

Maslahatly biçilen don gysga bolmaz.

Maşgalada agzybirlik bolsa, hazyna gerek däl.

Merde ýalbarsaň peseler , namarda ýalbarsaň eseler .

L

M

Merduwansyz tam üstüne çykylmaz.
Mert söweşde belli, dana – geňeşde.
Metjidiň gapysy açyk bolsa-da, ite-de uýat ýagşy .
Minnetli okalan namaz ýol almaz.
Minnetli ýagşylykdan gaça dur .
Minnetsiz çörek – baýram çöregi.
Miweli agaja palta degmez.
Miweli agajyň başy aşak.
Miweli şahany döwmezler.
Möjekden gorkan goýun bakmaz.
Möý bar ýerde kerep bar .
Musulmançylyk hem asta-asta.
Musulmançylyk inçe-de bolsa, üzülmez.
Mülk bölünse, tiz dargar .
Müň aýal aglasa-da, bir enäniň ornuny tutmaz.
Müň gaýgy bir iş bitirmez.
Müň gezek «pygamber» diýenden, bir gezek «Hudaý» diý
.
Müň goýunlynyň bir goýunla dilegi düşer .
Müň ýyldyzyň şöhlesi bir Aýyňkyça bolmaz.
Müňe dözen müň bire-de dözer .

Müňküriň göwnünden gitmez gümany.

Myhman birinji gün – gyzyl, ikinji gün – kümüş, üçünji gün – mis.

Myhman geler işikden, ryzky geler deşikden.

Myhmany erkine goýdugyň, oňa sylag etdigiň.

Myhmanyň öňünde aş goý , iki elini boş goý .

Mylaýym kişi salamat gezer .

Nebsiň soňy ajy, sabryň soňy süýji.

Namaza wagt tapmasaň, özüňden gör .

Nahardan öň elini ýuwmadyk özüni sylamaz, Nahardan soň elini ýuwmadyk – iýen duzuny .

Naharyň bişerine garaşan sowaryna-da garaşar .

Namardyň dünýäsi dar .

Namart – aş üstünde, mer t – iş üstünde.

Namart sözüni jomart diňlemez.

N

Namaz iş bitirer , iş namazy ýitirer .

Namaz okamaýanyň meýli azanda bolmaz.

Namazdan soňky iş bähbitdir .

Nandan düwünseň, suw iç, suwdan düwünseň, ýag iç,
Ýagdan düwünseň, kepeniňi biç.

Nany tamdyr gyzanda ýap.

Nesihat gerek bolsa, ýalta iş buý

Nesip, nireden gelýäň? Agzaladan. Nesip, nirä barýaň?
Agzybir

Nähak töhmet – biwagt ölüm.

Näletkerde ogul dogdy-dogmady.

Nämäni har tutsaň, şoňa-da zar bolarsyň.

Näme berseň eliň bilen, ol-da gider seniň bilen.

Näme ekseň, şony-da orarsyň.

Niýet – haýyr , akybet – haýyr .

Niýetiň näme bolsa, myradyň şonda.

Nogsansyz dost gözlän dostsuz galar .e.

Nähak gan ýerde ýatmaz.r .

Owal aşyk köýer , soňra magşugy .

Ody özüňe bas, ötmese — kesekä.

Oba göçjek diýip, odunyňy tüketme.

Odun diýeniň çöp bolar , çöpläberseň, köp bolar .

Oduň gadyryny üşän biler , odunyň gadyryny – daşan.

Odunyň – gurusy, suwuň – durusy .

Ody özüňe bas, ötmese kesekä.

Oglanlykda ekdirim, garrylykda ordugym.

Ogluň ýetişse, gyzy ýagşy bile obadaş bol.

Ogly baryň aladasy bar .

Ogry – azar , dogry – ozar .

Ogry baýnamaz, ýalançy ýaýnamaz.

Ogul düzde ýagşy , gyz – öýde.

Ogul edebi bilen arzyly, gyz – gylygy bilen.

Ogul öýüň eýesi, gyz üstüň saýasy .

Ogurluk soňy – horluk.

Ogurlyk eden uýalmaz, üstüne gelen uýalar .

O

Okuwa garrama ýok.

On iki ymama ýalbarandan, bir Alla ýalbar .

Oturan orun alar , ýörän – ýol.

Oýnasa ogly ýeňer , çynyrgatsa – atasy .

Oýny götermeýän bilen oýun etme.

Oýun soňy – uruş, ýel soňy – ýagyş.

Ozal işe başlama, başladyňmy taşlama.

Öwünmek Alla ýaraşar , gul bolmak ynsana.

Öwliýäden Käbe bolmaz, pirden öwliýä.

Özüni öweniň tanapy çüýrük.

Öz elim öz ýakam.

Öküze bil gerek, atyza – çil.

Öl tezek, gury tezek, her kime geler gezek.

Öl-ä aýan, dir-ä güman.

Ölçemän don biçme, boýlaman suwdan geçme.

Ölen gaýdyp gelmez, aglamak bilen.

Ölüm – Allanyň buýrugy.

Öňüm gelenden, soňum gelsin.

Öwrenmek bir hünär , öwretmek iki hünär .

Öwüt ber , öwüt alana, nesihat ber , gulak salana.

Öý içiniň syryny köçede ýaýma.

Öý ýaraşygy – çaga, supra ýaraşygy – myhman.

Öýe gelene öýkäňi aňdyрма.

Öýke – duşmanyň, akyl – dostuň.

Öýkelege bir gep az, iki gep kän.

Öýüň işi öýden uly .

Öz aýagyňa – özüň palta urma.

Öz aýby – arkasynda, kişi aýby – öňünde.

Öz borjuny ödemedik öküner, il ýanynda dili gysga sakynar .

Öz ekeniň doýumlyk, kişi bereni dadymlyk.

Öz elim, öz ýakam.

Öz eşidesiň gelmeýän gepiňi özgelere-de aýtma.

Öz gadyryny bilmedik, il gadyryny näbilsin.

Ö

Öz gazan çukuryňa özüň düşersiň.

Öz saçyň özüňe agyrlygy ýok.

Öz söýeniň özüňe, hüýr görner gözüňe.

Öz ýagdaýyny özi bilen hor bolmaz.

Özgäň syryny saňa aýdan seniňem syryňy özgä aýdar .

Özgeden utanmasaň hem, özüňden utan.

Özi gazanmadyk malda gadyr ýok.

Özi geleniň gadyry bolmaz.

Özi ýykylan aglamaz.

Öz-özüne beglik eden özüne gulluk eder .

Özüň nähili bolsaň, ilem şonuň ýaly .

Özüň näme diýseň, gulagyň-da şony eşider.

Özüň özüňe baha berme, il saňa baha bersin.

Özüňden beýigi göreniňde pikir et, pesi göreniňde şükür et.

Özüňden uly bilen oýnap sözleşme.

Özüňe rowa görmedigiňi, özgä-de görme.

Sadalyk imandan.

Sepilmedik tohum gögermez.

Sabyr – ajy , miwesi – süýji.

Sabyr – müşgil işleriň açary .

Sabyr – sogabyň dogany .

Sabyr düýbi – sap altyn.

Sabyr eden, myradyna ýeter .

Sabyr edenler , gara dagy ýer eder , bisabyrlar haýyr işi şer eder .

Sabyr sary altyn – saralan ýeter myrada, howluga galar uýada.

Sabyrlylyk haýra geti:r , bisabyrlyk şere ýeti:r .

Saçak başynda eliňi çek, märeke – diliňi.

Sadaka belany gaýtarar , toba – günäni.

Sadakasyna ýaraşa – sogaby , sözüne ýaraşa – jogaby .

Saglyk – baýlyk.

Saglyk isleseň – köp iýme, hormat isleseň – köp diýme.

Sagyp içseň – müň günlük, soýup iýseň – bir günlük.

Sahy berenini aýtmaz, mert sözünden gaýtmaz.

S

Sahy hor bolmaz, bahyl behişte barmaz.

Sahy öter nany bilen, şehit öter gany bilen.

Sahynyň malyna bahylyň dişi gamaşar.

Sakgaldan aýryp, murta goýma.

Sapak sapsaň, ujuny düw .

Satmajaga satdyrsa bolar, almajaga aldyr yp bolmaz.

Sebäp bilen sebet araba müner .

Sebäpsiz çöp başy gymyldamaz.

Segsen, togsan – bu gün barsyň, erte ýoksuň.

Sen bolmasaň, Senem jan.

Sen sylasaň garryny , T aňry sylar baryňy .

Senden – hereket, menden – bereket.

Senden hem öter bu baýlyk, menden hem öter gedaýlyk.

Sepilmedik tohum gögermez.

Serçe soýdursaňam, gassaba soýdur , petle goýdursaňam,
ussa goýdur .

Seresaplylyk – aklylyň ýarysy .

Seresaplylyk – aklylyň ýarysy .

Sessiz ýapyşan itden gork.

Sil gider – suw galar , ýalpak ýerde – gum.

Siňek öl ýere gonar .

Sogany mert ar tsyn, käşiri – namar t.

Soganyň düýbi-de ajy, başy-da.

Soltan süýegini harlamaz, çapar atyny horlamaz.

Soňky puşman – öte duşman.

Soňky tüýkülik sakgal ezmez.

Soran Kábäni tapar .

Soranyň bir ýüzi gara, bermedigiň – iki ýüzi.

Soraşan daglary aşar , soraşmadyk düzde çaşar .

Sowugyň gamçysy – ýel.

Sönen ojak ýylatmaz.

Söýdüren-de dil, köýdüren-de dil.

Söýen aýal ýoluňa bakar , söýmedik goluňa.

Söýene soltan sen, söýmedige – oltaň.

Söýeniň gözi perdeli.

Söýeniňi alma, söýeni al.

Söýgi görk islemez, uky – ýassyk.

Söýmedige süýkenme.

Söz görki – nakyl, bilene – akyl.

Söz ýagşynyň dilinde – ýagty , ýamanyň dilinde – garaňky
.

Sözi ýa çagadan eşit, ýa danadan.

Söz dogrusy demir diler .

Sözüň köpünden azy ýagşy .

Suw akar – daş galar , garry gider – ýaş galar .

Suw bar ýerde laý hem bar .

Suw bermedige süýt ber .

Suw gaýnap goýalmaz, ýaman hiç wagt oňalmaz.

Suw her zady päklär , ýüzi päklemez.

Suw köp ýatsa ajar .

Suw ýatar , duşman ýatmaz.

Suw ýygnanyp köl bolar , köp ýygnanyp – il.

Suwa giren gury çykmaz, göre giren – diri.

Suwda gezen sonalar köl gadyryny näbilsin, Ärli gezen
bikeler är gadyryny näbilsin.

Suwdaky balygy satyp bolmaz.

Suwly ýer – gül, suwsuz ýer – çöl.

Suwsana salgym suw bolup görner .

Suwy sep – siňer ýere, sözi aýt – sygar ýere.

Süri agsaksyz bolmaz.

Sürüden aýrylan goýny gurt iýer .

Süýde siňe seretseň, gan görner .

Süýji aşyň bolmasa, süýji diliň bolsun.

Süýji söz – baldan artyk.

Süýji söz – ýylany hininden çykarar .

Süýji-süýji iýmegiň, ajy-ajy gägirmesi bardyr .

Süýjüniň gadyryny ajyny dadan biler , Ý akynyň gadyryny uzaga giden biler .

Süýtde agzy bişen, suwy üfläp içer .

Süýtli sygyr bazar görmez.

Sygryň şahyna ursañ, endamy syzlar .

Sygryň süýdi agzynda.

Sylamaga puluň bolmasa, sypamaga eliň bolsun.

Sylasaň, sylag görersiň, gynasaň – gynanç.

Syr açandan il gaçar .

Syr ujuny syr açar .

Syryny bilmedik atyň syrtyny sypama.

Şeýtanyňky aldamak, ýagşa ýamany küşgürmek.

Seresap gep daşa gala, biseresap gep başa bela.

Şerigatdan gaçyp bahana tapma, inkär bilen kapyr bolma.

Şeýtan duşmanyňdyr — etme diýenini.

Şagaldan şir bolmaz, pişikden – pil.

Şaýat ýalançy bolsa, hak ýoldan çykar .

Şerigatda şer ýok.

Şeýtan adam şeýtandan ýaman.

Şeýtanyň azdyrany özüniňki.

Şeýtanyň şeri tükenmez.

Şägirt bolmadyk, halypa-da bolmaz.

Şor – doňmaz, ýaman – oňmaz.

Şorda gül bitmez, biten güle söz ýetmez.

Şory döredýänem suw , eredýänem.

Şum habar tiz ýaýrar .

Şükür bilen ýetilen zat şekerden süýji.

Şükür etseň maňa, ýene biýrin saňa, Şükür etmeseň
maňa, mähnet salaryn saňa.

Palawa – kepgir , çorba – petir .

Pallaý-pallaý jan gider , asgyraý-asgyraý jan geler .

Parhyny bilmeze ýarma-da bir gowurma-da.

Perzent ýagşysy gül, ýamany bir pul.

Päl azman, başa bela gelmez.

Pis pisi tapar , suw – pesi.

Pişik bokuny tiz gömer .

Pul bilen imanyň kimdedigi bilinmez.

Pul puly tapar , şerigat – ýoly .

Ş

P

Puluň gidenine bakma-da, işiň bitenine bak.

Pyýada gözi bilen at alma, dul gözi bilen – aýal.

Rastyny aýdan gutular , ýalan sözlän tutular .
Rysgal geler diýip oturan aç galar .
T abagynda aş eýle, myhman göwnün hoş eýle.
T abak ýalamak sogap.
T agam berseň aja ber .
T agam duz bilen, duz ölçeg bilen.
T agam lezzeti – myhman hezzeti.
T agamsyz aş duz neýlesin, akylsyz başa – söz.
T agamy dadan biler .
T akdyra tebdil bolmaz.
T amakinçilik haýany iýer , sadaka – belany , toba –
günäni.
T amda gulak bar , biri eşitmese, biri eşider .
T amdan ýykylan tamdan ýykylanyň halyny biler.
T aňry tämizligi söýer .
T apan – begener , tanan – alar .
T apanyň bahar iýseň, güýzüne zäher iýersiň.
T awus peri bilen görkli, bilbil – owazy bilen.
T awus ýelegini görüp ýaýnar , aýagyny görüp ýygnar .
T aýagyň iki ujy bar .
T ebipden sorama, derdi çekenden sora.

T egeltegiň gadyryny eýesi bilmez, at biler , Ý agşy ýigidiň gadyryny obasy bilmez, ýat biler .

T ekepbirlik dert açdyrar .

T eker bol, tigirlen, ýöne daş dek gaçma.

T elpekçiniň telpegi bitmez, ädikçiniň – ädigi.

T emeni haltada gizläp bolmaz.

T emmi bermek aňsat, terbiýe bermek kyn.

T en agyrsa, jan syzar .

R

T

T eňňe kiçi bolsa-da, ýükli arabany agdarar .

T eňňesini berk tutanyň, altyny üstüne geler .

T erbiýesiz çaga – baş öwredilmedik at.

T ereň suwlar bulanmaz.

T äzäni köne saklar .

T äze ýara duz sepme.

T ikibilmez iňňe zaýalar , sapybilmez – sapak.

T ogsan dolman ýaz çykmaz, dokuzy dolman – gyz.

T omsuna saz çalan gyşyna gapy kakar .

T omus depesi gaýnamadygyň, gyş gazany gaýnamaz.

T omusky ýarmanyň gyşa nepi deger .

T oýa gitmeseň hem, ýasa git.

T oýa gitseň doýup git, toý donuňy geýip git.

T oýda oýnamaz, waýda aglamaz.

T öhmet daş ýarar , daş ýarmasa, baş ýarar .

T öhmetçi töhmetden öler .

Tyg ýarasy biter , dil ýarasy bitmez.

Utanmaklyk imandan.

Uly başlar , kiçi işlär .

Uçgundan ot dörär .

Uçmaga ganat gerek, öwrenmäge – takat.

Uçmaga turaç ökde, gaçmaga – keýik.

Uky – gaflat, nebis – duşman.

Uky – ölümiň ýoldaşy .

Uky duşman, gülki puşman.

Uky geler topar-topar , gözläp bidöwleti tapar .

Ula – hormat, kiçä – hezzet.

Ula degen uylar , kiçä degen uýalar .

Ula kowalaşsaň, kiçini ýitirersiň.

Ula salam ber , kiçä – kelam.

Ulag alsaň, ýorga bilen ýöriş al, Aýal alsaň, akyl bilen huş al.

Ulular köpri bolsa, basyp geçme.

Ulusy bolmadygyň, kiçisi bolmaz.

U

Uly başlar , kiçi işlär .

Uly tama hor eder .

Ulyny uly bil, kiçini kiçi.

Ulynyň diýenini etmedik uwlar .

Umytly guş Käbä ýetmiş.

Urşan ýaraşar , araçy taýak iýer .

Uruş ite ýagşy .

Uruş sowlanson, batyr köpeler.

Uruş, sögüş, ýaraşmaga ýer goý .

Uruşman aýrylan uýalman goşular .

Ussa barka eliňi ýyg, ussat barka diliňi.

Ussa tapylsa, demir tapylmaz, demir tapylsa – kömür .

Utanç – gözde, görk – agyzda.

Uýalmadyk kişi buýrulmadyk aşy iýer .

Uýat – agyr , namys – gymmat.

Uýalmadyk bagşy bolar , ýaltanmadyk – ussa.

Uýat ölümden artyk, uýatsyzyň ýüzi ýyrtyk.

Uýat ýüzde bolar , mähir – gözde.

Uýatsyz gyz ýaman, gylyksyz – ogul.

Uzyn ýaşly , agyr başly .

Uzyn ýüpüň hem ujy bar .

Üç et-de, bes et.

Üç goýun soýan gassap bolar .

Üç gyzlynyň halyny günde bir sora.

Üç kişiniň bilýän syryny älem biler .

Üç ýazlyk – bir güýzlük.

Üç ýyl açlyk gelse-de, degirmene açlyk girmez.

Üç ýyldyzdan bolmaz mizan terezi, Her molladan bolmaz adalat kazy.

Ümsüm it duýdurman ýapyşar .

Üşäne ot ýakdyrma.

Ü

W

Wagtyň gadryny wagty az biler .

Wada etdi – hata etdi.

Wagt gitdi – nagt gitdi.

Wagtly iş öz wagtyna çeker .

Wagty ganymat bil, ötse dolanmaz.

Wagyz – asan, amaly – kyn.

«Wah-wah» diýen tapylar , çörek beren tapylmaz.

«Walla» diýmek oýundyr , ol dünýäde boýundyr .

Wesýeti diňläň kim, tutan kim?!

Yhlas bilen aglasaň, sokur gözden ýaş çykar .

Yhlasa – myrat.Ynsandan soradym gysgandy , Hudaýdan soradym berdi.

Yhlasa — myrat.

Yhlas bilen aglasaň, sokur gözden ýaş çykar .

Ylaý ylaýa goşular , daş-daşa goşulmaz.

Ylym – aklyň ýarysy .

Ylym aklydan dem alar .

Ylym köp, ömür az, geregiňi al, daşa ýaz.

Ylymsyz bir ýaşar , ylymly – müň.

Ylymsyza ynanç ýok, hünärsiz – guwanç.

Ynsan bezegi – iman.

Ynsap – dinden, gaýrat – imandan.

Ýalanyň üstüni çyn basar .

Ýoluň ak bolsun, ýoldaşyň — hak.

Ýüz berilse, ýüziň düşer etme.

Ýagşylyk ýerde ýatmaz.

Ýamany görmedik — ýagşa nyrh bermez.

Ýakma bişersiň, gazma düşersiň.

Ýagşa – ýanaş, ýamandan – daşlaş.

Ýagşa ýagşy diý , bereketi artsyn, Ý amana ýagşy diý ,
pälinden gaýtsyn.

Ý

Ý

Ýagşa berseň gyzyňy , söýer-sylar soltan eder , Ý amana
berseň gyzyňy , urar-söger oltaň eder .

Ýagşa bir söz besdir , ýamana müň söz hebesdir .

Ýagşa durum ýok, ýamana – ölüm.

Ýagşa duşsaň, ozarsyň, ýamana duşsaň, tozarsyň.

Ýagşa garalyk ýokmaz, ýamana il bakmaz.

Ýagşa igenseň, iňňe dek bolar , ýamana igenseň – ner
dek.

Ýagşa sögseň, süňňünden öter , ýamana sögseň –
derisinden.

Ýagşa taý tapylmaz, ýamana – ýaran.

Ýagşa ýalbarsaň jan geler , ýamana ýalbarsaň – gan.

Ýagşa ýoldaş bolsaň, işiň biter , Ý amana ýoldaş bolsaň,
başyň gider .

Ýagşa ýoldaş et, ýamandan – daş.

Ýagşynyň köňlünde kine az bolar .

Ýagşynyň mazasyny bilmedik, ýamanyň yzasyny bilmez.

Ýagşynyň ölüsi ýakar , ýamanyň – dirisi.

Ýagşynyň özi ölse-de, sözi ölmez.

Ýagşynyň özi-de ýagşy , sözi-de.

Ýagşynyň sözi şaýat, ýamanyň – özi.

Ýagşynyň ýady bolmaz, ýamanyň – uýady .

Ýagşynyň ýagşa ýeter hümmeti, ýamanyň ýagşa ýeter minneti.

Ýagşynyň ýaman bolmagy aňsat, ýamanyň ýagşy bolmagy kyn.

Ýagşynyň ýören ýeri bazar , ýamanyň ýören ýeri azar .

Ýagşynyň ýüzi – jennet, nadanyň işi – minnet.

Ýagy gelýär diýip, malyň tüketme, oba göçjek diýip – odunyňy.

Ýagy ýalbaranyňy bilmez.

Ýagydan ýaý boýy , daş bol.

Ýalançy yzyndan ýetdirýänçä ýaňrar .

Ýalançynyň çyn sözi ýalana gider .

Ýalançynyň çyny zaýa.

Ýalançynyň öýi ýandy , oňa hiç kim ynanmady .

Ýalançynyň şaýady kasam.

Ýagşy at hem бүдүрär .

Ýagşy ata bir gamçy , ýaman ata – müň.

Ýagşy atadan däli çaga-da dogar .

Ýagşy atyň dişini görme, ýagşy kişiň ýaşyny sorama.

Ýagşy aýal işli bolar , ýaman aýal – dişli.

Ýagşy aýal öý işini gül eder , ýaman aýal gazananyň kül eder .

Ýagşy aýal ýok zadyňy bar eýlär , ýaman aýal giň jahany dar eýlär .

Ýagşy aýalyň eli uzyn, ýaman aýalyň – dili.

Ýagşy bilen bolsaň goňşy , işiň zowky-sapa bolar , Ý aman bilen bolsaň goňşy , işiň jebri-jepa bolar .

Ýagşy bilen dost bolsaň, galan işiň bitirer , Ý aman bilen dost bolsaň, eden işiň ýitirer .

Ýagşy bilen ýöreseň, ýetersiň myrada, Ýaman bilen ýöreseň, galarsyň uýada.

Ýagşy bolsa aýalyň, gülmezden öň güldürer , Ý aman bolsa aýalyň, ölmezden öň öldürer .

Ýagşy günüň ötmesi aňsat, ýaman günüň ötmesi kyn.

Ýagşy iliniň ýamanyny ýaşyrar , ýagşysyny aşyrar .

Ýagşy niýet – ýarym döwlet.

Ýagşy ogul etekdäki atasyny töre geçirer , Ýaman ogul tördäki atasyny – göre.

Ýagşy ogul il abraýy , ýagşy gyz – öý .

Ýagşy özüni ýamanyň ýanynda tanadar .

Ýagşy sakla adyňy , betnamçylyk il gezer .

Ýagşy söz baldan süýji.

Ýagşy söz pili hem ýola salar .

Ýagşy söz ýagşy eder , ýaman söz – wagşy .

Ýagşy söz ýylany hinden çykarar , Ý aman söz musulmany – dinden.

Ýagşy söze daş ýarylar .

Ýagşy söze gulak goý , ýaman söze – duzak.

Ýagşy tutgun päliňi, it gapmasyn donuňy.

Ýagşy ýagşylyk öwreder , ýaman – ýamanlyk.

Ýagşy ýagşynyň gadyryna ýeter .

Ýagşy ýar ýatdan çykmaz.

Ýagşy ýaryň gadyry bolmaz, bir ýamana duşmaýançaň, Öz ýurduň gadyry bolmaz, özge ýurda aşmaýançaň.

Ýagşy ýeter myrada, ýaman galar uýada.

Ýagşy ýigit iş üstüne geler , ýaman ýigit – gep üstüne.

Ýagşy ýigit münen atyny har etmez, Ýagşy aýal baran ärini garratmaz.

Ýagşydan bag galar , ýamandan – ýürekde dag.

Ýagşydan ýaman dogulsa, emi tapylmaz, Ýamandan ýagşy dogulsa – deňi.

Ýagşylaryň ýagşylygyny aýt, sahawaty artsyn, Ý amanlaryň ýamanlygyny aýt, pälinden gaýtsyn.

Ýagşylyga ýagşylyk her kişiniň işidir , Ý amanlyga ýagşylyk är kişiniň işidir .

Ýagşylyga ýaran bolsaň, iki dünýäň abatlarsyň, Ýamanlara ýaran bolsaň, iki dünýäň bibatlarsyň.

Ýagşylygy bilmeleş, ýagşylyga goşul.

Ýagşylyk eden – eseler , ýamanlyk eden – peseler .

Ýagşylyk et, derýa at, balyk biler , Balyk bilmeleş, Halyk (Allah) biler .

Ýagşylyk etseň ýanyňda, ýamanlyk etseň alnyňda.

Ýagşylyk göze görünmez, ýamanlyk gömlüp goýulmaz.

Ýagşylyk isleseň, ýagşylyk et.

Ýagşylyk suwa batmaz, ahyr çykar , çümüp ýatmaz.

Ýagşylyk – ýamanlygyň galkany .

Ýagşyny göreniňde, pikir et, ýamany göreniňde, şükür et.

Ýagşyny sylasaň, ýadyndan çykmaz, ýamany sylasaň, gapyňdan gitmez.

Ýagşyny ýaman diýme, daşyň hem bolsa, Ýamany ýagşy diýme, ýakynyň hem bolsa.

Ýagşynyň gadyryny ölensoň bilerler .

Ýagşynyň gahary bar – ýamany ýok, Garyndaşyň azary bar – bizary ýok.

Ýagşynyň haly ýagşy bolar , ýamanyň päli ýaman.

Ýagyna dözmeýän çöregini gury iýer .

Ýagynly gün at alma, ýelli günü guş salma.

Ýagyny görmänkäň gorksaň-da, göreňsoň gorkma.

Ýagyş özüni sil saýar , guýy özüni – köl.

Ýagyşly gün – ýat, ýelli gün – ýort.

Ýakma – bişersiň, gazma – düşersiň.

Ýalan söz adam duşmany , sözleseň etdir puşmany .

Ýalan sözden awunarsyň.

Ýalan sözden saklan, ýaman – gözden.

Ýalan sözläp peýda görseň – ahyry zyýana ýeter , Dogry sözläp zeled görseň – ahyry peýda getir .

Ýalan sözleseň, tutularsyň, düz sözleseň, gutularsyň.

Ýalançy bilen ýoldaş bolma, ogry bilen – obadaş.

Ýalany aýdyp ýaranandan çynyňy aýdyp ýalbar .

Ýalanyň ömri gysga.

Ýalanyň süýjüsinden çynyň zäheri datly.

Ýalanyň ýarany – ant.

Ýalanyşan ajyk maz, söýenişen ýykylmaz.

Ýalaňaç içeri girer , aç daşary çykar .

Ýalňyşmaz – bir Alla.

Ýalňyz bolsaň uruşdan gaç, ýuka bolsaň – gyşdan.

Ýalta – aşda, ökde – işde.

Ýalta ýarymaz, ogry baýymaz.

Ýalta ýük ýükleme, akmaga akyl berme.

Ýaman bilen ýoldaş bolma, nadan bilen syrdaş.

Ýaman bolsa hatynyň, bar aklyň çaşyrar , Ý agşy bolsa hatynyň, aklyňa akyl goşar .

Ýaman dil il bozar , ýaman aýak – ýol.

Ýaman gorkanyňy sylar .

Ýaman günüň ömri köp.

Ýaman hem aşyňy iýer , hem – baýyňy .

Ýaman öz pälinden tapar .

Ýaman söz jana bela, ýiti tyg – gyna.

Ýamana başçy bolynçaň, ýagşa goşçy bol.

Ýamana söz gatma, hödürsiz tagam datma.

Ýamana ýagşylyk-da ýaman.

Ýamana ýaran bolma, ýagşydan ýüzüňi sowma.

Ýamandan gaç, ýagşa gujak aç.

Ýamandan ýa gaçyp gutularsyň, ýa-da geçip.

Ýamanlygy ýagşylyk bilen ýeň.

Ýamany aşa çagyrsaň çagyr , işe çagyрма.

Ýamany ýasawul goýsaň, ýalňyz oglunyň gözünü oýar .

Ýamanyň agasy bolandan ýagşynyň inisi bol.

Ýamanyň sözünü eşidenden ýagşynyň taýagyny iý .

Ýamanyň wadasy – işi bitinçä.

Ýamanyň ýary bolynçaň, ýagşynyň ýesiri bol.

Ýamanyň yzyna düşseň, bela sataşarsyň.

Ýamanyň zyýany iline ýeter , göribiňki – özüne.

Ýandak öl hem bolsa, tiken gury .

Ýanýoldaşyňa näme dileseň, ol öz başyňa geler .

Ýara ýalan sözleme, ýamanlygyny gözleme.

Ýarym güne ýaryş ýok.

Ýarym molla – apaty iman, ýarym tebip – apaty jan.

Ýaşlygyňda toba kylsaň, garraýançaň düzellersiň,

Garranyňda toba kylsaň, düzelýänçäň

gömülersiň.

Ýaşlykda ber , garranyňda alarsyň.

Ýaşlykda el işlär , garranyňda – dil.

Ýassygyň aşagynda ýylan saklama.

Ýat goýun gyrada ýatar .

Ýatan öküze iým ýok.

Ýatan ölmez, ýeten öler .

Ýatan ýylanyň guýrugyny basma.

Ýatanyň üstüne turan gelmesin.

Ýatar garna ýarpy iý .

Ýatar gursak – ýarty susak.

Ýatmak – ölümden, gezmek – ömürden.

Ýatmak ölä ýagşy .

Ýaz diýip, otsuz galma, gyş diýip – suwsuz.

Ýaz diýip, ýapynjaňy ýanyňdan goýma, gyş bolsa halanyňy et.

Ýaz işle, gyş dişle.

Ýaz ýagyrdan, gyş goturdan gaýra dur .

Ýaz ýatan gyş aglar .

Ýaz ýüňi keçä bolmaz, güýz ýüňi – dolaga.

Ýaza çyksaň, gyşyňy unutma.

Ýazana bakma, ýazanyna bak.

Ýazda derlemeýän, gyşda doňar .

Ýazda maly aýak bilen bak, güýzde taýak bilen.

Ýazlyk ýaltanyňky , güýzlük güýçlüniňki.

Ýazylyp alynmadyk söz – ýiten hazyna.

Ýazyň ýuwundysy gyşa gatyk.

Ýazyna ýala, güýzüne çala.

Ýedi ölçe-de, bir kes.

Ýeke atdan tozan çykmaz.

Ýel soňy ýagyş.

Ýeňil gazanylan gazanç ýeňil sowlar .

Ýeňili ýel götär , agyry – ýer .

Ýer – bakany bakar , bakmadygy – ýykar .

Ýer görki – suw , suw görki – guw .

Ýer – hamyr , dökün – hamyrmaýa.

Ýer ýylaman ot gögermez.

Ýerden tapsaňam, sanap al.

Ýere düşen gül bolar , oda düşen – kül.

Ýere gulluk eden bir ýyldan baý bolar , mala gulluk eden –
ýedi ýyldan.

Ýeriň ýerden, äriň ärden parhy köp.

Ýerine görä ýylany , dagyna görä dumany .

Ýerini bilip sözleseň, dildir daşyň galasy , Ý erini bilmän
sözleseň, dildir başyň belasy .

Ýersiz gargyş özüňe deger .

Ýigide garyp diýme, ekin eker , orak orar , baý bolar .

Ýigide müň dürli hünär hem az.

Ýigit – işe, garry – aşa.

Ýigit – söweşde, garry – geňeşde.

Ýigit garyp, namysa baý .

Ýigit görki – hünär .

Ýigitlik bir uly olja, ony mydam tutup bolmaz, Garrylyk bir gara derýa, ýüzüp ony ötüp bolmaz.

Ýodany yzlasaň, ýola elter , ýoly yzlasaň – ile.

Ýok diýseň ýukalar , bar diýseň galňar .

Ýokdan Hudaý-da almandyr .

Ýol uzak bolsa, aty gyssaman sür .

Ýol ýöremek bilen, bergi-borç ödemek bilen.

Ýoly ýörän ýeňer , bergini – beren.

Ýoly ýöräp ozarlar , karzy berip ýeňerler .

Ýorgana görä aýak uzat.

Ýortanyň yzyndan ýörän ýeter .

Ýumurtga tüý bitmez.

Ýurdy belet çapar .

Ýuwaş atyň depigi gaty .

Ýuwaş düýe ýolda ýagşy , ýuwaş at – elde.

Ýüp inçelen ýerinden üzüler .

Ýüpek donuň içinde ýagşy-ýaman tanatmaz.
Ýürek ýanar – göz ýaşarar .
Ýüwrük at öňüni gözlär , ýagşy ýigit – soňuny .
Ýüwrük ata gamçy çalynmaz.
Ýüwrüp geçiljek ýoly ýöräp-de geçip bolar .
Ýüz agaç eken oduna gitmez.
Ýüz akyllyny bir tentek ýandyrar .
Ýüz bereniň hatyryny ýykma.
Ýüz gezek eşidenden, bir gezek gören ýagşy .
Ýüz gören jennet görmez.
Ýüz hünäri çala bilenden bir hünäri doly bil.
Ýüz namart bir merdiň ýerini tutmaz.
Ýüz ýalandan ýeke çyn bahaly .
Ýüzüni gör-de, halyny sora.
Ýüzüni görüp, öwme, ýeňsesinden döwme.
Ýykylan göreşden doýmaz.
Ýykylanyň ýeňsesinden depme.
Ýykyljak araba, öňünden jygyldar .
Ýykyljak ýerimi bilsem, saman düşärdim.
Ýylanyň agyna-da nälet, garasyna-da.
Ýylyň ýyldan, gyşyň gyşdan parhy köp.

Ýrtyga ýama, deşige dyky .

Ýrtyjy guşuň eti iýilmez.

Ýrtyk elek, ýykyk tam.

Ýrtyk geým görse, it ýarar .

Ýrtyk öýi ýel tapar , ýalan gepi – çyn.

Ýrtyk ulalsa, ýamalyk ýetmez.

Zäherden şypa bolmaz.

Zähmet soňy – rehnet.

Zähmetiň nany süýji, ýaltanyň – jany .

Zähmetsiz iş bolmaz.

Zalymyň ömri az bolar .

Zalymyň – zulumyndan, şermendäniň – şerinden.

Zekady bolmadygyň namazy bolmaz, namazy
bolmadygyň – imany .

Zeel – otly köýnek.

Zeletiň ýaryndan gaýtmak peýda.

Zer bilen bolan, zor bilen bolmaz.

Zer gadyryny zergär biler , ýer gadyryny – kärgär .

Zergär öler – zer galar , daýhan öler – ýer galar .

Zergär zer tanyr , harban – har .

Zerräniň gadyryny bilmedik, müňüň gadyryny näbilsin.

Zora mal kän.

Zulum bilen abat bolan, bir gün geler , berbat bolar .

Zulum ýerde galmaz, ýagşylyk ýerde ýatmaz.

Zyýany degmedik garyndaşyňy nepi degençe gör .

Nakyllar we

atalar sözleri

—A—

Abadan kent tüssesinden belli.

***

Abat öýüň bilbili, bibat öýüň baýguşy.

***

Abraýly ýigide ýaraly keýik sataşar.

***

Abraýy tapyp bolmaz, biabraýlyk duran ýeriňde.

***

Aç başym dynç gulagym.

***

Aç gatyk islemez, uky ýassyk islemez.

***

Aç towuk düýşünde dary görer.

***

Açda algyň bolmasyn, bege bergiň.

***

Açlyk näme iýdirmez, dokluk näme diýdirmez.

***

Açyk gaby it ýalar.

***

Açyk saçak hödür islemez.

***

Adam amanat, amaly baky.

***

Adam adama myhman-jan göwrä.

***

Adam adamdan gutular, adam pälinden gutulmaz.

***

Türkmen halk döredijiligi

246

Adam alasy içinde, haýwan alasy daşynda.

***

Adam bar gyzyl alma nagşydyr,

Adam bar -haýwan ondan ýagşydyr.

***

Adamyň owwaly hem oglan, ahyry hem oglan.

***

Agaç egildi-döwüldi, ýigit uýaldy-ezildi.

***

Agaç ýykylsa, paltaly-da ylgar, paltasyz-da.

***

Agajy ýaşlykda бүк.

***

Agaryp öňe-de düşme, garalyp soňa-da galma.

***

Agaryp tenim görnenden, gögerip ýamam görünsin.

***

Aglap-aglap pel çeken, gülüp-gülüp suw tutar.

***

Agsak keyik müň torskaga ýetdirmez.

***

Agyň ady bar, garanyň dady bar.

***

Agysyz ölüm bolmaz, öýkesiz – toý.

***

Agyz bir, gulak iki, bir sözläp, diňle iki.

***

Agyzdan çykan söz atylan ok.

***

Agzy guply sandygy diş açmasa, dil açar.

***

Agzybire Taňry biýr, agzalany gaňrybiýr.

***

247

Agzyň doly gan bolsa-da, ýagynyň ýanynda tüýkürme.

***

Ak düýäni gördüňmi? Göremok, şondan gowusy ýok.

***

Akmaga dymmaklyk – jogap.

***

Akmagyň agasy bolandan, akyllynyň inisi bol.

***

Akmak bilen gülüşenden, akyllly bilen aglaşan ýagşy.

***

Akyl är döwletden düşse-de, hormatdan düşmez.

***

Akylly dostuny öwer, kemakyl aýalyny, samsyk özüni.

***

Akylly oýlanýança, tentek işini bitirer.

***

Akyllynyň gadyry akmak ýanynda bilner.

***

Akylly keltäň dili uzyn.

***

Alym bilen tanyş, bileniňi et.

***

At çaňyna giden geler, pil çaňyna giden gelmez.

***

At ürken ýerinden, är gorkan ýerinden.

***

Ata barka ogul ýaş, aga barka ini.

***

Ata dünýäsi ogla gönezlik.

***

Ata-enäniň öwretmedigini heňňam öwreder.

***

At al barlydan, gyz al ýarlydan.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

248

Atasyz oňlan ýetim, enesiz oňlan ýesir.

***

Aty baryň ganaty bar, ogly baryň-döwleti.

***

Atyn aýan bir goşowuç dänäni kem berer.

***

Aty ýaryş öldir, äri – namys.

***

At üçin äri öler.

***

Awçy awçynyň yzyndan bir aýda ýeter.

***

Awçy näçe al bilse, aw hem şonça ýol biler.

***

Aý şuglasy garybyň öýüne-de düşer.

***

Aýak ýüwrügi daşa deger, dil ýüwrügi başa.

***

Aýakda bolandan, agyzda bol.

***

Aýal bar öý-diker, aýal bar-öý ýykar.

***

Aýalyň emelsiz bolsa, iňňä özüň sapak ötirsň.

***

Aý batmanka agylyňy bekit,
Gün batmanka guýyňy bekit.

***

Aýbyny ýaşyran aýňalmaz.

***

Aýrylmaz goňşyňa unutgysyz söz aýtma.

***

Aýypsyz dost yzlan dostsuz galar.

***

249

Az bolup dana bolandan, köp bolup diwana bol.

***

Azajyk derdi aş basar, agyr derdi iş.

***

Azaşsaň köp bilen azaş.

— B —

Bal diýeniň bilen agyz süýjemez.

***

Bal süýji, baldan-da bala.

***

Bal tutan barmagyny ýalar.

***

Balaly öýde gybat ýok, balasyz öýde gurbat.

***

Balygyň özi suwda bolsa-da, gözi gyrda.

***

Bar okaram, gel okaram, barmasaň-gelmeseň, orta ýolda
döwül,
okaram.

***

Bar ýerinde bal arzan, ýok ýerinde duz gymmat.

***

Barmak bilen çözüljek düwüne agyz urma.

***

Başa bela iki barmak dilden geler.

***

Batar günüň atar daňy bar.

***

Batyr bir öler, gorkak müň.

***

Baý malyny bahyl gysganar.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

250

Baýlyk eliň kiri, ýuwulsa gider.

***

Baýyň sahylygy elinde, garybyň sahylygy dilinde.

***

Bedasyla barynçaň, boý oturgyn ölinçäň.

***

Beg beren atyň dişine bakma.

***

Berene baş köp, alana alty az.

***

Bergini beren ýeňer, ýoly ýörän.

***

Bermezek Taňrydan irmezek awçy.

***

Bijeli oğlan aglamaz.

***

Bilbile altyn ketek-de zyndandyr.

***

Bilim bilen hikmet altyndan gymmat.

***

Bilmeseň bir aýyp, bilip amal etmeseň, iki aýyp.

***

Bir agaçdan okluk-da çykar, saplyk-da çykar.

***

Bir agyzdan çykan söz müň agyza ýaýylar.

***

Bir garlawaç ýaz etmez.

***

Bir garybyň köňlüni «Hoş geldiň!» awlar.

***

Bir göreniňi öwme-de, syndyrma-da.

***

Bir gün agzalalyk bolan öýden kyrk günki bereket gider.

***

251

Bir okda iki towşan urdurmaz.

***

Bir samsyk baş akyllyň agzyny alardar.

***

Bir ýazykdan är ölmez.

***

Bogazy bogmasaň, bogaz düýäni ýuwdar.

***

Bugdaý nanyň bolmasa, bugdaý sözüň ýokmudy.

***

Bulutdan çykan Gün ýakar, ýaşmakdan çykan dil.

— Ç —

Çaga iş buýur, yzyndan özüň ýüwür.

***

Çagaly öýde gybat bolmaz.

***

Çakyny bilmesen, balam zähere döner.

***

Çala eşiden çatma ýykar, öte eşiden öý.

***

Çemçe bilen aş berip, sapy bilen göz çykarma.

***

Çemçeläp ýygnanyňy, çanaklap dökme.

***

Çopana meýlis haram.

***

Çöken düýe ýer alar.

***

Çörekli oğlan söýmäge ýagşy.

***

Çybygy wagtynda бүkmeseň, ulalansoň бүkdürmez.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

252

Çyn dost bähbit gözlemez.

***

Çyra saýasyny bilmez, gazan garasyny.

Dag başy dumansyz bolmaz, är başy hyýalsyz.

***

Daga çyksaň hem, dabanyňy gözläp gez.

***

Dag beýigem bolsa, üstünden ýol geçer.

***

Dagdan arkasy bolanyň, daşdan ýüregi bolar.

***

Dart-üzme, it-ýykma.

***

Daş bilen urany aş bilen ur.

***

Daýyly oğlan dartyk, ülüşli paýy artyk.

***

Dazzar darakly boldy, ol-da gerekli boldy.

***

Degimsiz degim degse, gündiziň günü çyra ýakar.

***

Deňizde balyk söwdasy bolmaz.

***

Dälä ýel ber, iki eline pil ber.

***

Dil bar-bal getirer, dil-bar bela getirer.

***

Dil bilen orak orsaň, bil agyrmaz.

***

Dilegiň kişide bolsa, kilidini asmandan gözle.

***

253

Dili kelte-salamat, dili uzyn-melamat.

***

Dinden çyksaň çyk, ilden çykma.

***

Diş dişe degenden, diş daşa degsin.

***

Dişiň agyrsa çek gutul, goňşyň azar berse göç gutul.

***

Dogansyz oňsa bolar, goňsusyz oňup bolmaz.

***

Dogry gelen keýigiň iki gözünden başga aýby ýok.

***

Dok diýip, tilkä barma, aç-da bolsa gurda bar.

***

Dokuzy geçen gyz durmaz, öýleden soň gün.

***

Dost baýyňa iş düşende tanalar.

***

Dostuňa syryňy berme, onuňam özge dosty bar.

***

Döwletli ogul ojagyň gory.

***

Döwletliden döwlet ýokar, bidöwletden-mähnet.

***

Dulda oturan gelinden gork, çölde gezen çopandan.

***

Duşmana ölüm dileýänçäň, özüňe ömür dile.

***

Düýäni yzyndan tanarlar, adamy lakamyndan.

***

Düýe boýnunyň egrisini bilmez, ýylana egri diýer.

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

— E —

Edebi kimden öwrendiň, biýedepden öwrendim.

***

Ederini bilmeze, ýagy ne hajat.

***

Edip beren ýeňňemden, edep beren ýeňňem, ýagşy.

***

Egri agaç ýarsgynyna gider.

***

Eken harman eder, ekmedik-arman.

***

Ekgende ýok, dikgende ýok, harmanda häzir hoja.

***

El döwüler egri bitmek üçin.

***

Eli işläniň, agzy dişlär.

***

Enesini gör-de gyzyny al, gyrasyny gör-de biýzini.

***

Eşegi ýüke çek, eşek etmese, ýüki eşege.

***

Eşek semrese, eýesini deper.

***

Eşiden deň bolmaz, gören göz bilen.

***

Eýesi söýen maly alma, enesi söýen gyzy.

***

Eýesine gerek bolsa, goňşusyna haram.

— Ä —

Ädigiň dar bolsa, dünýäniň giňliginden ne peýda.

***

255

Älem içre adam gezmez, at gezer.

***

Är gezse ryzky açylar, aýal gezse aýyby.

***

Är güýji syrynda, söz güýji çynynda.

— G —

Gahar öňden ýörär, akyl yzdan.

***

Galpyň gazany gaýnamaz, gaýnasa-da baýnamaz.

***

Gapyçynyň garny dok.

***

Garga gaza öýkünse, ganaty synar.

***

Garrydan sorama, köpi görenden sora.

***

Garynja gara günde, gurbaga saz bilen söhbetde.

***

Garyp galla tapmaz, galla tapsa gap.

***

Gaty söýen dilden galar.

***

Gawun gowusyny şagal iýer.

***

Gedaý itden gorkar, it gedaýdan.

***

Gelene baldyz, gidene ýeňňe.

***

Geňeşli ýerde kemlik ýok, geňeşsiz ýerde deňlik.

***

Gep diýseň gap-gap, iş diýseň bitap.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

256

Geýmäge keten ýagşy, ölmäge Watan.

***

Gizlin söýgi görkli, äşgär söýgi merkli.

***

Goňşyň azar berse göçüp gutul, dişiň azar berse çekip
gutul.

***

Goýna gurt daranda, işýakmazyň içi agyrar.

***

Goýun ýüze ýetýänçä, derisi müňe ýeter.

***

Guda bolynçaň syna, bolandan soň syla.

***

Gurt arkasyndan guş doýar, är arkasyndan aç.

***

Guş bar etini iýmeli, guş bar et iýdirmeli.

***

Göge tüýkürseň, ýüzüňe düşer.

***

Görümsiz kümüş görse, guduz açar.

***

Göz ýüregiň aýnasy.

***

Göze bela gülden geler, başa bela dilden.

***

Güjük dalanman, köpek çykmaz.

***

Gülüň biten ýerinde gadyry ýok.

***

Gündiz tüssä gitme, gije yşyga.

***

Gürrüňdeşiň güň bolsa, gepe-söze ne hajat.

***

Gyş çykar, ýüzügaralyk kömre galar.

***

257

Gyşyň güni kyrk tüýsli, kyrkysy-da gylyksyz.

***

Gyza altyn tagt dileme, barmak boýda bagt dile.

***

Gyza geler kyrk kişi, alar gider bir kişi.

***

Gyzy baryň näzi bar, ogly baryň döwleti.

***

Gyzyl oduň uýany bolmaz.

***

Gyzyň görki ýedi ýetmeziniň üstüni ýapar.

— H —

Hakdan gelse gelsin, nähakdan gelmesin.

***

Hakykatyň güwäsi özünde.

***

Halala hasap bar, harama azap.

***

Haly ýüwürdip, kilim kesme.

***

Haramdan gelen harama gider.

***

Hasaply dost uzak gider.

***

Haýyr dile goňşyňa, rysgal gelsin aşyňa.

***

Haýyrsyz peýdadan, haýyrly zyýan artyk.

***

Her gijäni Gadyr bil, her kimsäni Hydyr bil.

***

Her kim doýan ýerini magtar.

***

*17. Sargyt № 2693

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

258

Her kimiň bir gaýgysy, kel gyzyň är gaýgysy.

***

Her molla öz bildigini okar.

***

Horaz hemme ýerde bir gygyrar.

***

Hödür edilse, suwam bolsa iç.

***

Hudaýdan düýe ýaly dile, dary ýaly berse-de alaý.

***

Hünärli ýigit miweli agaç.

— | —

Içmeklini ursaň, ýalaňaç gorkar.

***

Içmen diýen guýyňdan, aýlanyp üç içersiň.

***

Iki at depişer, arasynda eşek öler.

***

Iki bolup bire degmez, gözli bolup köre.

***

Iki gapyda gezen köpek aç galar.

***

Il agzyny ýygyp bolmaz, çelek agzyny bogup.

***

Il oňlasa, atyňy soý.

***

Iňňe dilegi-de dileg, düýe dilegi-de.

***

Işigaýdany düýäniň üstünde it ýarar.

***

It öýkelär, eýesi bilmez, gul öýkelär, hojasy bilmez.

***

259

It üýrer, kerwen geçer.

***

It ýal iýen ýerinde üýrer.

***

It ýalagyny ýalaman doýmaz.

***

It ýassanan ynjalmaz.

***

It ýok oýda tilki gezer.

***

It ysgan suwy arslan içmez.

***

It ýyrtyk donlyny ýarar.

***

Itlden aç-da ýok, dynç-da.

***

Itlden arsyz, eşekden gadysyz.

***

Iti eýesiniň hakyna sylarlar.

***

Iti gylyksyz, ili biliksiz

1

.

***

Iti it bile dalarlar.

***

Iti öldüren süýrär.

***

Itil

2

gargasy Itile uçar, Ýaýyk

3

gargasy Ýaýyga.

***

Itiň agzy ala bolsa-da, möjek görende biriger.

***

Jöwzada ýygnan, saýada iýer.

1

Bilik -ylym, sowat.

2

Itil -Wolga derýasy.

3

Ýaýyk -Ural derýasy.

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

260

— K —

Kellede akyl bolmasa, jan azapda.

***

Kesewi uzyn bolsa, gol ýanmaz.

***

Kim köp ant içse, soňy ýalana ýazar.

***

Kim tebip, derdi çeken tebip.

***

Kişiniň palawyndan, öz çorbaň ýagşy.

***

Kölegede biten agajyň kölegesi bolmaz.

***

Köp diňlän süýji geplär.

***

Köp iýseň bal hem ajy deger.

***

Köp ýortan bir taýar.

***

Köplük bolup atylan daş uzak gider.

***

Kötek güýçli bolsa, ýüň gazyk ýere girer.

***

Kütek pyçak el keser.

***

Kyrk ýylky tarpdan, bir ýylky şüdügär.

— L —

Laçyn bilen düýe awlanmaz.

***

Lalyň diline enesi düşer.

***

Leglegiň gideni görünmez, geleni görner.

261

— M —

Mal eýesiniň gözünden suw iýer.

***

Maly bolmadygyň, haly bolmaz.

***

Maly gazanan baksyn, oduny ýygan ýaksyn.

***

Maly paýlasaň dagar, ylmy paýlasaň gögerer.

***

Manysyz gep bolmaz, dānesiz çöp.

***

Maşgalada agzybirlik bolsa, hazyna gerek dāl.

***

Mellekçä ýer berseň, ýer eýesini ýerden çykarar.

***

Merde ýalbarsaň peseler, namarda ýalbarsaň eseler.

***

Mesligi goýun göterer, goýnuňam garasy, garasynyňam garrysy.

***

Mirasdan ýumruk ýetse-de, al.

***

Möý bar ýerde kerep bar.

***

Müň aýal aglasa-da, bir enäniň ornuny tutmaz.

***

Müň goýunlynyň bir goýunla dilegi düşer.

***

Müsürde şa bolandan, Kenganda geda bol.

***

Myhman doýmadym diýmez, soýmadyň diýer.

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

262

— N —

Nadan oğlan atasyna öwreder.

***

Naharyň bişerine garaşan, sowaryna-da garaşar.

***

Nan uludan, suw kiçiden.

***

Nesibesiz tapar, nesibeli ulanar.

***

Nesýe guýrukdan nagt öýken.

***

Nähak töhmet, biwagt ölüm.

***

Nowruzdan soň gyş bolmaz, mizandan soň ýaz.

***

Nyrhsyz giren muzdsuz çykar.

— O —

Oda gelen aýalyň otuz agyz sözi bar.

***

Ody gozgasaň — öçer, goňşyňy gozgasaň — göçer.

***

Oglan aglar, tudana wagtynda bişer.

***

Oglana ýumuş buýur, yzyndan özüň ýüwür.

***

Ogry güjük gorkak bolar.

***

Ogul atadan görmese, supra ýaýmaz.

***

Ogulsyza döwlet ýok, aýalsyza eşret.

***

263

Ogurlyk eden uýalmaz, üstüne gelen uýalar.

***

Okaýan il ozar, okamaýan il tozar.

***

Oslagsyz zyňlan daş baş ýarar.

***

Otuz iki dişden çykan, otuz iki mähellä ýaýylar.

***

Oýnap aýtsañam, oýlap aýt.

***

Oýnasa ogly ýeňer, çynyrgatsa atasy.

***

Oýun bilmesen, oýunça öýkün.

***

Oýun soňy uruş, ýel soňy ýagyş.

***

Oýunçy utulanyňy bilse ýagşy.

— Ö —

Öküzi buýnuzyndan tutarlar, adamy sözünden.

***

Ölen goýun gurtdan gorkmaz.

***

Öli arslandan diri syçan ýagşy.

***

Ölme-de, ýit diýenleri.

***

Ölümden başgasynyň alajy bolar.

***

Ölüsi bolan bir gün aglar, dälisi bolan her gün.

***

Ötene ökünme, gelenden çekinme.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

264

Öwrenen gylyk örkleseň-de durmaz.

***

Öýdäki hasaby bazar bozar.

***

Öýkeläniň paýy süýji.

***

Öýüm kepbe bolsa-da, nanym ketde bolsun.

***

Öz gazan çukuryňa özüň düşersiň.

***

Özgäň syryny saňa aýdan seniňem syryňy özgä aýdar.

***

Özüňde ýok – älemde ýok.

***

Özüňi ýorulan hasap etseň, ýoldaşyňy öldi bil.

— P —

Palçyk bile ymarat, nesip bile zyýarat.

***

Perzendiň näçe bolsa, ýüregiňem şonça.

***

Peýdasyz perişdeden aşna döw ýagşy.

***

Pişigiň ýyndamlygy samanhana çenli.

***

Pul tapsaň, sanap gör, dost tapsaň synap.

***

Puly gazanmak aňsat, saklamak kyn.

***

Pyýada gözi bilen at alma, dul gözi bilen aýal.

265

— R —

Rahat arasaň, mazara bar.

***

Rastyny aýdan gutular, ýalan sözlän tutular.

***

Rysgal geler diýip oturan aç galar.

***

Rysgaly agzyna gelen guş semrär.

***

Rysgalyňy sat, röwşen al, galanyňa-da sabyn.

***

Rysgalsyz kelle görde ýagşy.

***

Rysgalym bir okdur, her ýere düşer.

— S —

Sabyryň, miwesi süýji.

***

Sabyr düýbi sap altyn.

***

Saçaga seredenden dost bolmaz.

***

Sag başym, soltan başym.

***

Sag eliň berenini sol eliň görmesin.

***

Sag sagynýança, däli ogluny iki öýerer.

***

Sagyp içseň müň günlük, soýup iýseň bir günlük.

***

Sahynyň malyna bahylyň dişi gamaşar.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

266

Salamyň nähili bolsa, jogabyň hem şonuň ýaly.

***

Samsygyň düwen düwünini sag çözüp bilmez.

***

Sagr ädiklim sag bolsa sallana-sallana geler.

***

Sary towuk saman seçer, öz aýbyny özi açar.

***

Sepilmedik tohum gögermez.

***

Serçe soýdursaňam, gassaba soýdur, petle goýdursaňam,
ussa goýdur.

***

Sirke dilemäge-de usul gerek.

***

Soran Kábäni tapar.

***

Soranyň bir ýüzi gara, bermedigiň iki ýüzi.

***

Söýgi görk islemez, uky ýassyk.

***

Söze ussa işe hassa.

***

Susak sapy elinde, ilde ýok söz dilinde.

***

Suw görmän, tamman çykarma.

***

Suwdaky balygy satyp bolmaz.

***

Süri agsaksyz bolmaz.

***

Süýji aşyň bolmasa, süýji diliň bolsun.

***

Süýtde agzy bişen, suwy üfläp ißer.

***

267

Sygryň şahyna ursañ, endamy syzlar.

***

Sygyr ogurlan gutuldy, ýüpüni ogurlan tutuldy.

***

Syr saklamak diliň aşagynda köz saklamak.

— § —

Şägirt bolmadyk, halypa-da bolmaz.

***

Şäher daşy galaly, ýigit başy belaly.

***

Şir hümmeti bilekde, är hümmeti ýürekde.

***

Şirwanda ogly bolanyň, munda bili bek.

***

Şory döredýänem suw, eredýänem.

***

Şugul ýok ýerde uruş ýok.

***

Şüdügärde gepleşilen harmanda bimelal bolar.

***

Şükür bilen ýetilen zat şekerden süýji.

— T —

Tagam duz bilen, duz ölçeg bilen.

***

Tagamsyz aş duz neýlesin, akylsyz başa söz.

***

Tagan aýagy üç bolar, biri-birine güýç bolar, biri döwülse hiç bolar.

***

Tamakinçilik haýany iýer, sadaka belany, toba günäni.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

268

Tamdyra gyzanda ýap, gepi gerdişinde aýt.

***

Tapanyňy bahar iýseň, güýzüne zäher iýersiň.

***

Taý ýetişe at dynar, ogul ýetişe – ata.

***

Taýak iki uçly, bir taýy degmese, bir taýy deger.

***

Tazysyz awa giden, öýe towşansyz geler.

***

Telpekçiniň telpegi bitmez, ädikçiniň ädigi.

***

Temeni haltada gizläp bolmaz.

***

Teňňe kiçi bolsa-da, ýükli arabany agdarar.

***

Tentek aryny bilmez, köse garranyňy.

***

Tentek toý eder, töründe özi oturar.

***

Täze baýandan pul karz alma.

***

Tilkiniň müňde bir sapalagy bar, iň gowusy görünmezlik.

***

Tohum al-da ýere bar, gögermese, maňa gel.

***

Torgaý magtanyp, şuňkar bolmaz, ešek magtanyp tulpar.

***

Towşany araba bilen tutarlar.

***

Toý beren zaňňar, koý beren zaňňar, bir garyş ýüp
bermezmi?

***

269

Toýa barsaň burun bar, burun barsaň, orun bar.

***

Toýa baryp, bermediler diýme, ýasa baryp, görmediler
diýme.

***

Töhmetçi töhmetden öler.

***

Türkmen oňmaz gününe şükür eder.

***

Türkmeni göçürjek bolsaň, gapdalyndan göç geçir.

***

Tyg ýarasy biter, dil ýarasy bitmez.

***

Tygşytly adam halwa iýer.

— U —

Ujuny düwmedik üç ötir.

***

Ula degen uylar, kiçä degen uýalar.

***

Uly eşekden kiçi eşek aňňyrmany öwrener.

***

Uly gyza sawçy gelse, kiçi gyza degerler.

***

Umytly guş, Kábä ýetmiş.

***

Ursa-da, ejem eli ursun.

***

Urşan ýaraşar, araçy taýak iýer.

***

Uruş sowlansoň, batyr köpeler.

***

Ussa barka eliňi ýyg, ussat barka diliňi.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

270

Uzury günäsinden ýaman.

***

Uzyn ýüpüň hem ujy bar.

— Ü —

Üç kişiniň bilýän syryny älem biler.

***

Ümsüm it duýdurman ýapyşar.

***

Üşäne ot ýakdyrma.

***

Üýregen itden gorkma, sessiz itden gork.

***

Üýrmesini bilmeýän köpek sürä gurt getir.

***

Üzülmez arkan (ýüp) ýok, çözülmez düwün.

—W—

Wada beren her äriň wepasy bardyr oýlama.

***

Wagt dagy gemrer, suw daşy.

***

Wagtdan alanyň özüňki.

***

Wagty öten kempire hyna bilen sürme nätsin?

***

Wagyz asan, amaly kyn.

***

«Wah-wah» diýen tapylar, çörek beren tapylmaz.

***

Was-was ýola gitse, her depä çykanda gaňrylyp, öýüni gözlär.

***

Watana gedaý kepene gedaý.

***

Watanyň tüssesi ýat iliň odundan ýagşy.

***

Wepasyz dostdan, wepaly it ýagşy.

***

Wezipeli guluň orny törede.

—Y—

Ygrary bolmadygyň, imany bolmaz.

***

Yhlas bilen aglasaň, sokur gözden ýaş çykar.

***

Ylym akyldan dem alar.

***

Ylym köp, ömür az, geregiňi al, daşa ýaz.

***

Ylymly kaza şaýat gerek bolmaz.

***

Ylymsyz bir ýaşar, ylymly müň.

***

Ynanjaňyň kellesi, tereziniň pellesi.

***

Ynsan neberä daýanar, agaç damara.

—Ý—

Ýa keýigiň ýatyşyndan, ýa-da mergeniň atyşyndan.

***

Ýabysyna rehim etmedik pyýada galar.

***

Ýag iý-de, ýalaňaç ýat.

***

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

272

Ýagly günüň ýat ýagşy, gamly günüň garyndaş.

***

Ýagmaz bulut ýeri aldar, ýaman aýal äri.

***

Ýagşa garalyk ýokmaz, ýamana il bakmaz.

***

Ýagşy aş üstüne geler, ýaman kaş üstüne.

***

Ýagşy ata bir gamçy, ýaman ata müň.

***

Ýagşy aýal arpa ununy aş eder, ýaman aýal bugdaý ununy
da:ş eder.

***

Ýagşy aýal ýok zadyňy bar eýlär, ýaman aýal giň jahany
dar eýlär.

***

Ýagşy gyz irden turup darak sorar, ýaman gyz irden turup
çörek.

***

Ýagşy it maslygyny ýaşyrar.

***

Ýagşy oguldan rehmet ýagar, ýaman oguldan mähnet.

***

Ýagşy söz ýagşy eder, ýaman söz wagşy.

***

Ýagşy ýigit iş üstüne geler, ýaman ýigit gep üstüne.

***

Ýagşydan at galar, ýamandan set.

***

Ýagşylygy bilmesen, ýagşylyga goşul.

***

Ýagşylyk töre elter, ýamanlyk göre.

***

Ýagşyny göreniňde, pikir et, ýamany göreniňde, şükür et.

***

Ýagşynyň köňlünde kine az bolar.

***

273

Ýagşynyň özi ölse-de, sözi ölmez.

***

Ýagy gaýdanson, batyr köpeler.

***

Ýagyň daşyndan, içi aman.

***

Ýagyny görmänkäň gorksaň-da, göreňsoň gorkma.

***

Ýakma bişersiň, gazma düşersiň.

***

Ýalan sözleseňem, aýagyňy ýerden üzme.

***

Ýamany bolmadygyň, ýagşysy bolmaz.

***

Ýamanyň oduna ýagşy ýanar.

***

Ýamanyň wadasy işi bitinçä.

***

Ýaramaz ilçi ýamanlyk getirer, akylyly ilçi amanlyk.

***

Ýaramaz öýden ýaramaz tütün çykar.

***

Ýeke gülen masgara.

***

Ýeňil gazanylan gazanç, ýeňil sowlar.

***

Ýer daýhany dabanyndan tanarmyş.

***

Ýer gaty bolsa, öküz öküzden görer.

***

Ýerde ýetim aglasa, asmanda melek aglar.

***

Ýeriň ýerden, äriň ärden parhy köp.

***

*18. Sargyt № 2693

Nakyllar we atalar sözleri

Türkmen halk döredijiligi

274

Ýoly ýörän ýeňer, bergini beren.

***

Ýorgana görä aýak uzat.

***

Ýumrukdan böwre sanjylar.

***

Ýüpek donuň içinde ýagşy-ýaman tanatmaz.

***

Ýüz puluň bolandan, ýüz dostuň bolsun.

***

Ýüzi gyzylyň uýalany aňdyrmaz.

***

Ýykylan göreşden doýmaz.

***

Ýykyljak araba, kyrk gün öňünden jygyldar.

***

Ýykylsaň, ýere ýapyş.

***

Ýylan gowuny täzelär, häsiýeti öňküligi.

***

Ýylyň gelşi nowruzyndan belli, ýaryň gelşi sowgadyndan.

***

Ýyrtyk ulalsa, ýamalyk ýetmez.

— Z —

Zadyň bolmasa, dadyň bolmaz.

***

Zäherden şypa bolmaz.

***

Zalymyň zulумыndan, şermendäniň şerinden.

***

Zamana bap bolan utulmaz.

***

275

Zelee peýdanyň garyndaşy.

***

Zelesiň ýaryndan gaýtmak peýda.

***

Zergär öler – zer galar, daýhan öler – ýer galar.

***

Zyýany degmedik garyndaşyňy nepi degençe gör.